

מסכת שבת

פרק אחד עשר

חורף תשפ"ד

(א) שתי גזוזטראות זו כנגד זו ברשות הרבים המושיט והזורק מזו לזו פטור - לשון המשנה פטור היה משמע דיתכן דמי"מ איסורא איכא, עיי רמב"ם פ"י מהל' שבת הי"ט שכתב דפטור, ועיי כלל דכיל לן בפ"א שם הי"ג כל מקום שאמר פטור ר"ל פטור אבל אסור. וכן מבואר בדברי הרשב"א בעבודת הקדש שיי"ג פ"ה, עיי שכתב דאם הן בשני כותלי רה"ר זו כנגד זו והושיט מזו לזו פטור אבל אסור, וכ"ה במאירי בסוגיין.

אמנם כבר הבאנו לעיל פ"ק דמדברי התוס' דף ד' ע"א ד"ה ומ"ש מבואר לכאורה דבזו כנגד זו ליכא איסורא כלל, עיי בדבריהם. ויעויין חידושי הרשב"א עירובין דף פ"ה ע"ב שכתב, וז"ל: ולענין גגין בבי רשות הרבים כל שחן שוין ואינן משופעין מותר לזרוק מזה לזה אם הם שלו ואפי' אינם זה כנגד זה ואפילו היו שניהם בדיוטא אחת כגון ששניהם לאורך רה"ר וה"ה להושיט מזל"ז כשהם בבי דיוטות ומה ששנו בפרק הזורק המושיט פטור דמשמע פטור אבל אסור התם כשהם של שנים ומשום שהוא מעביר את הרשות אבל בשניהם שלו מותר והכי איתא התם במקומה בפרק הזורק, עכ"ל. (והוא לכאורה דלא כדבריו בעבודת הקדש.) ועיי גם פירוש הר"ח הנדפס לקמן צ"ט ע"ב שכתב, וז"ל: אבל המושיט והזורק למעלה מ"י אם היו שניהם שלו ואין אחת גבוהה מאחרת אבל שתיהם מכוונות זו כנגד זו כבר פרשנו למעלה שמוות להושיט ולזרוק מזו לזו ואם אינם שתיהם שלו אסור להושיט ולזרוק מזו לזו משום שלא עירבו, עכ"ל.

והנה בעיקר דין מושיט נחלקו הראשונים, דהתוס' לעיל דף ב' ד"ה פשט כתבו דהוי תולדה דהוצאה, וכ"כ המאירי לעיל דף ע"ג ע"א, עיי, ואילו הרמב"ן והריטב"א שם הביאו דברי הירושלמי פ"ז דשבת הלכה ב', דמושיט הוי אב מלאכה. ובר"ן שם הביא דברי הירושלמי וכתב דמדלא הקשו כן בבבלי מסתברא דס"ל דאף מושיט בכלל המוציא מרשות לרשות כיון שאינו מתחייב עלי' אלא מפני שרשות הרבים בינתיים. והנה מדברי הר"ן מבואר דמה שהוא נכנס לרשות הרבים שבאמצע הוא זה מיסוד המלאכה, דבדין המושיט נתחדש כמין הוצאה אלא שההנחה בסוף הוא ברשות היחיד ולא ברשות הרבים. ולעיל צדדנו דיש לפרש דהוי ביסודו הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים, והוא כנ"ל, אך צדדנו גם בשם הגר"א קוטלר זצ"ל דיסוד מושיט הוא הוצאה מרשות היחיד לרשות היחיד, ואין מה שרשות הרבים באמצע חלק בעצם יסוד וחפצא דהמלאכה, רק דבעינן דיהא רשות הרבים מפסיק בין ב' רשות היחיד בכדי דליחשב מוציא מרשות לרשות, ולצד זה לא יתכן לומר דמאי דהוי תולדה דמוציא הוא משום שאינו מתחייב אלא משום שרשות הרבים באמצע, דלפי הצד הב' הרי לא שייך רשות הרבים באמצע לעצם המלאכה שיחשב הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים, אלא מדברי הר"ן מבואר דלא ס"ל כצד הב' הנ"ל.

ובעצם דין המושיט דנתחדש דחייב בלמעלה מ"י אי חייב גם בלמטה מ"י, עיי תוס' לעיל דף ד' ע"ב ד"ה זורק שנסתפקו בזה. ומדברי רש"י לעיל ד' ע"ב ד"ה זורק מבואר לכאורה דלא כדבריהם, עיי שכתב, וז"ל: דאילו במושיט מרה"י לרה"י דרך רה"ר אפילו למעלה מ"י ק"ל בפרק הזורק דחייב, עכ"ל, הרי שכתב דחייב בלמטה מ"י, ולא עוד אלא שחידוש יותר גדול הוא שחייב למעלה מ"י ממה שחייב למטה מ"י. וכן מבואר גם מדברי הרמב"ם פ"י מהל' שבת הי"ח, עיי שכתב, וז"ל: המושיט מרשות היחיד לרשות היחיד ורה"ר באמצע חייב ואפילו הושיט למעלה מ"י, עכ"ל. ועיי לעיל פ"ק מה שביארנו בביאור פלוגתייהו, דנחלקו בגדר מאי דנתחדש דחייב המושיט למעלה מ"י

אי יסודו חיוב מחודש דמושיט, כלומר, דאף דהמלאכה נעשית למעלה מ"י מ"מ חייב מפאת חיוב מושיט שנתחדש, אשר לפ"י יתכן דליתא לחיוב זה בלמטה מ"י, או דיסוד חיובו הוא משום דחשיב כאילו נעשית המלאכה למטה מ"י, אשר לפ"י פשיטא מק"י דחייב בלמטה מ"י.

ועוד פרט בדינא דמושיט, עיי תוס' לעיל דף ג' ע"א ד"ה בעשותה ודף ה' ע"א ד"ה אמאי, וכן ברשב"א וריטב"א בעירובין דף ל"ג ע"ב שהביאו דברי הירושלמי דמושיט אינו חייב אלא בשנותנו ביד אדם אחר, שעשה עקירה והנחה ביד חבירו. אכן יעויין רש"י עירובין ל"ג ע"א ד"ה כשרבים ודף ל"ד שם ד"ה אם למעלה דמבואר דלא ס"ל הכי, ולא בעינן מושיט דווקא על ידי שנים, וכן מבואר לכאורה בדברי הרמב"ם שלא הזכיר כלל דינא דהירושלמי.

(ב) רש"י ד"ה זו כנגד זו - בשני צדי רשות הרבים והן רה"י שגבוהות י' ורחבות ד'- עיי תוס' לקמן דף צ"ט ע"א ד"ה שתי גזוזטראות שכתבו דעיי דמיירי שסתום מלמטה בשום דבר ואין גדיים בוקעין תחתיהן או שיש מחיצות למעלה מן הגזוזטרא דתו לא חיישינן לבקיעת גדיים. ובדעת רש"י ברור דליכא למימר דמיירי באית לי' מחיצות עשרה, דבכה"ג הרי לא בעינן למימר דמיירי שגבוהות י'. ואכתי איכא למימר דס"ל לרש"י כתירוצם האי של התוס' דמיירי דסתום למטה בשום דבר ואין גדיים בוקעין תחתיהן, אלא דמסתמת דברי רש"י לכאורה לא משמע הכי. ואפשר דס"ל דחייב אף אי גדיים בוקעין תחתיהן משום דהוי כחורי רשות היחיד, אלא דלפ"י יתא מוכח לכאורה דאף בחורי רשות היחיד בעינן שיהיו דע"ד, וכהנחת הגר"ח הלוי בפ"ד מהל' שבת, עיי.

ועיי מרכבת המשנה פ"י מהל' שבת ה"ט שהביא בשם ר"ד ערמאה דלעולם כל מקום שהוא מובדל עשרה ורחב דע"ד הוי רשות היחיד אף דגדיים בוקעין תחתיו, והך דטרסקל דבעינן לגוד אחית ודלא מהני היכא דגדיים בוקעין תחתיהן, היינו היכא דתחתית הטרסקל הוי תוך י', אשר בזה שפיר בעינן להא דגוד אחית וממילא לא מהני היכא דגדאים בוקעין תחתיו.

(ג) רש"י ד"ה פטור - שלא מצינו זריקה והושיטה במלאכת המשכן מרה"י לרשות היחיד ורחב רה"ר מפסיק ביניהן שלא היתה עבודת הלויים כן להושיט קרשים מעגלה לעגלה שבצדה אלא לעגלה שלפניה שארבע עגלות היו לבני מררי שהיו נושאים קרשי המשכן והן הולכין שתיים כאחד זו בצד זו וכו' ופורקי המשכן היו מושיטין הקרשים לאותן שעל שתי העגלות הסמוכות למשכן והן מושיטין לאותן שלפניהם אבל מעגלה לעגלה שבצדה לא היו צריכין להושיט שהרי שתיהן סמוכות לפורקי המשכן-מבואר מדבריו דשתי דיוטות כר"ל שרוחב רה"ר ביניהם, ואילו דיוטא אחת ר"ל בצד אחד של רה"ר. אכן יעויין רשב"א וריטב"א שהביאו בשם רב האי גאון דהוא הדין דחשיב מושיט אפילו כשרחב רשות הרבים באמצע ואין קפידה אלא בדבר שהוא מושיט שאם ראשו האחד נתן ברה"י זה וראשו השני נתן ברה"י השני ורה"ר מפסיק באמצע נקרא מושיט מלשון אשר יושיט לו המלך ואם הדבר שהוא מושיט מתרוקן לגמרי מרשות זה ומניחו ברשות היחיד אחר אלא שהוא נותנו בדרך רה"ר אין זה נקרא מושיט אלא מוציא מרשות לרשות שהוא פטור כיון שהעקירה וההנחה שתיהן ברשות היחיד, והא דקתני סיפא שתיהן בדיוטא אחת כלומר באורך רשות הרבים, אורחא דמילתא נקט שאין דרך לתת קורה מרשות היחיד לרשות היחיד ורחב רה"ר באמצע. ועיי ברשב"א שמסיק דרבו היה אומר כשיטת רש"י, דאדרבה, אינו נקרא מושיט אלא כשעוקר הדבר לגמרי מרשות זה ונותנו ברשות אחרת אבל כשמניח

ראשו האחד ברשות זה ונותן ראש השני ברשות אחר אינו נקרא מושיט, שלא חייב הכתוב מסתמא אלא כשיש עקירה והנחה ושינוי רשות והמושיט הזה הוא כאותה שאמרו לא יושט אדם כוס יין לנזיר ואוקימנא דקאי בתרי עברי דנהרא.

והנה לדברי רש"י מה שהיה מושיט במשכן ר"ל שנתנו מזו לזו, ואילו לרב האי גאון מושיט במשכן ר"ל שהשאיר חלק מן הנסר ברשות היחיד זה וחלק ברשות היחיד האחר.

ויעויין דברי הר"ח לקמן דף צ"ט ע"א (בנדפס הוא בע"ב שם), וז"ל: פרשתי למעלה שמותר להושיט ולזרוק מזו לזו ואם אינן שתייהן שלו אסור להושיט ולזרוק מזו לזו משום דלא ערבו ואם חדא מידליא וחדא מיתתא אסור משום גזירה ואם היו הזוטראות הללו עומדות למעלה מעשרה ברה"ר מכוונות להיות דיוטא אחת ורשות אחת כיצד שמרכיבין נסר מזו לזו ע"ג רה"ר רחבה ד' טפחים כדי להיותן דיוטא אחת ורשות אחת אם עשה כן מבעוד יום הרי הן כרשות אחת ומותר לטלטל מזו לזו ע"ג הנסר המתוח מזו לזו ע"ג רה"ר וכו' וכי אבל אם קידש היום ולא חוברו אסור להושיט מזו לזו בין נסר בין זולתי נסר אסור להושיט אחר שקידש היום והמושיט חייב שכך היו עגלות במדבר היו ב' עגלות זו בצד זו ברה"ר והיו מותחין קרשים ומצביין קרש על ב' עגלות ראשו זה על זה וראשו זה על זה כנסר שפירשנו ענינו למעלה, עכ"ל. ומבואר מדבריו שפירש מה שהיה מושיט במשכן כמו שפירש רב האי גאון, אלא דמדבריו מבואר דחייב בין על ידי נסר בין זולתי נסר, אשר פירוש זולתי נסר לכאורה הוא דחייב מצד מושיט גם כשנותן מרשות היחיד זה לרשות היחיד האחר דרך רשות הרבים, כלומר, ד"מושיט" שייך בתרווייהו, דלא כרש"י ודלא כרב האי גאון. ולדעתו ההבדל בין דיוטא אחת לבי דיוטות הוא דדיוטא אחת ר"ל שעומד להתחבר לדיוטא אחת ובי דיוטות הוא מקום דאינו עומד להתחבר.

והנה לדברי רש"י פירוש מושיט הוא לכאורה העברת דבר ממקום אחד למקום אחר בידיו בלי שילך, ואילו לרב האי גאון פירוש מושיט הוא ממשך דבר ממקום שהוא למקום אחר. והיא כונת הרשב"א שכתב בדעת רב האי גאון דאם נותנו ברשות האחר הרי זה מוציא מרשות היחיד לרשות היחיד ואין זה נקרא מושיט, דמושיט ר"ל ממשך דבר ממקום שהוא למקום אחר, וכנ"ל.

והנה יעויין לעיל דף ד' ע"א תוד"ה ומאי שנא שהקשו, וז"ל: בזו כנגד זו איירי דבדיוטא אחת שנא ושנא דאיכא איסור חיוב חטאת דמושיט מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רה"ר וכו', עכ"ל, ע"ש כל דבריהם, הארכנו בדבריהם לעיל פ"ק. ויעויין רשב"א עירובין ל"ג ע"א שכתב ליישב קושיית התוס', וז"ל: דאין הושתה עד שיהא מושיט מרשות היחיד לרשות היחיד דרך אויר רשות הרבים ראש המושיט מונח ברשות היחיד זו וראש אחר ברשות היחיד השני ואמצעיתו תלוי באויר רה"ר ומושיט כשמו אבל בעוקר מרשות היחיד זו ומניח ברשות היחיד זו ורה"ר באמצע אי"ז מושיט אלא מוציא מרשות היחיד לרשות היחיד באויר ופטור, עכ"ל. ופשוט ומבואר דדברים אלו אינם אלא לשיטתו שפירש דכך היה בעגלות המשכן ודכן הוא פירושא דמושיט בסוגיין, אבל לשיטת רש"י שפיר חשיב ככה"ג מושיט ואין בזה יישוב לקושיית התוס'. ובשיטה להר"ן לקמן דף צ"ט כתב דלא שייך לחייב בציור דרב האי גאון והרשב"א, מאחר דראשו האחד אכתי ברשות היחיד הראשון, ובעינן שיהא מונח לגמרי ברשות היחיד השני. ולדברי רב האי גאון דפירושא דמושיט הוא דממשך ממקום שהוא שם למקום אחר לא קשיא, וכנ"ל.

ויעויין תוצאות חיים סי' ג' שהקשה על שיטת הרשב"א ממאי דילף ר"ע לקמן זורק ממושיט, ולהרשב"א יקשה האיך שייך למילף, הרי במושיט אינו חייב אפי"כ נשאר עדיין ברשות היחיד הראשון, מה דלא שייך גבי זורק. ולכאורה צ"ל דלשיטתו יסוד השאלה אי ילפינן זורק ממושיט הוא אי אמרינן דאינו

חייב אלא באותה צורה שהיתה במשכן, אשר ממילא לא שייך למילף זורק, או דמאחר דחזינן דהיה מושיט במקדש, שוב לא בעינן שיהא דווקא באותה הצורה, אשר ממילא שפיר איכא למילף זורק ממושיט, דלפי"ז דלא בעינן באותה צורה שהיתה במקדש ודאי דיהא חייב גם אי לא נשאר ברשות הראשון, ואין דברי הרשב"א אמורים אלא למאן דלא ילף זורק ממושיט, ועדיין צ"ע בזה.¹

ד) רש"י ד"ה הזורק פטור - הואיל ולמעלה מ"י ולא מצינו זריקה מרה"י לרה"י דרך רה"ר במשכן לא באורך ולא ברוחב - לכאורה יש לעיין בדבריו, אמאי כתב דדווקא למעלה מ"י לא מצינו, הרי גם זריקה למטה מ"י לא מצינו. וראיתי בתוצ"ח סי' ט"ו שכתב בדברי רש"י אלו דס"ל כשיטת התוס' בעירובין דף ל"ג דלמעביר לא בעינן הנחה ועקירה ברשות הרבים ועל כן כתב רש"י דדווקא למעלה מ"י הוא שפטור, דאילו למטה מ"י היה חייב משום מעביר ד"א. אמנם לכאורה ליכא למימר הכי, דהא לקמן צ"ז ע"ב כתב רש"י בד"ה ואי להכא בא"ד, וז"ל: דבעינן עקירה מתחילת ד' ברה"ר והנחה בסוף ד' ברה"ר וכו', עכ"ל, הרי להדיא דלא ס"ל לרש"י כשיטת התוס' הנ"ל. ועל דברי רש"י באמת לא יקשה, שהרי כתב בד"ה כיצד שתי גזוזטראות דרבנן קאמרי לה, הרי שפירש מתני' למאן דאמר דבמעלה מ"י פליגי אבל למטה מ"י לכ"ו"ע חייב, אשר לפי"ז פשוט משי"כ דמייירי בלמעלה מ"י, דבלמטה מ"י לכ"ו"ע חייב, ע"י תווי"ט שהקשה כנ"ל על דברי הרע"ב שפירש כרש"י, וכתב דלרש"י לא יקשה מטעם הנ"ל.

צ"ו ע"ב

ה) מכדי זריקה תולדה דהוצאה היא הוצאה גופה היכא כתיבא וכו' - יש לעיין לכאורה מה בעינן להקדמה דזריקה תולדה דהוצאה בכדי לשאול הוצאה היכא כתיבא. ובחידושי הגר"א הקשה דהך מילתא הוצאה היכא כתיבא הו"ל לשאול בתחילת המסכת במתני' דהוצאה.

ונראה דעכ"פ לפי כמה ראשונים יש לבאר הדברים בטוב, דהנה בהמשך סוגיין איתא, וממאי דבשבת קאי גמר העברה העברה, והביאו התוס' בשם ר"ח דל"ג לה, ע"י דבריהם. ובחידושי הרשב"א הביא בשם רב האי גאון, וז"ל: אלא מיהו רבינו האי גאון ז"ל כתב דלא גרסינן ל"י וטעותא הוא דמעיקרא לא איסתפקא להו אלא מנא לן דהויא מלאכה ומחדרינן משום דכתיב אל יעשו עוד מלאכה ויכלא העם מהביא דאלמא הבאה דהיינו הוצאה קרויה מלאכה וכן כתב הרמב"ם בזה הלשון בספרו והוא הנכון, עכ"ל. וכונתו למשי"כ הרמב"ם בפ"י"ב מהל' שבת ה"ח, וז"ל: הוצאה מרשות לרשות מאבות מלאכה היא ואע"פ שדבר זה עם כל גופי תורה מפי משה מסיני נאמרו ה"ה אומר בתורה איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא הא למדת שההבאה מלאכה קורא אותה, עכ"ל, וע"ש במגיד משנה שהביא דברי רב האי גאון הנ"ל דלא איסתפקא לן בסוגיין אלא מנלן דהוי מלאכה, אבל הא מיהא הוה ידעינן דאיכא בזה איסור דאורייתא. וביאור הדברים כמו שביארנו לעיל פ"ק דס"ל להרמב"ם דאיתנהו ב' פסוקים בהוצאה, וגופא דאיסורא ידעינן

¹ ולחיתין לקושיית התוס' לעיל דף ד', ע"י חידושי הריטב"א שם שכתב ליישב קושיית התוס', וז"ל: לכיון שעמדה ידו מעט כרה"ל לזו הושתה היא, עכ"ל. והנה גבי הוצאה ככה"ג מבואר להדיא דחייב, לחיתא לעיל ג' ע"ב לידו פשוטה לרשות אחרת אי קדי ל"י אחי ל"י חייב חטאת ול"ה חשיב הפסק מה שעמדה ידו מעט, וע"כ להסכון מסויים הוא במושיט דחסר בצורת המלאכה.

מקרא דאל יצא ממקומו, ולא הוה מיבעיא לן אלא מהיכן יודעים דהוה מלאכה, כדברי רב האי, ה"ח והרמב"ם.

והנה נפיימ אי אית בה משום מלאכה או לית לה, דדווקא לאב מלאכה הוא דאיכא תולדה, אבל במאי דלא הוה מלאכה ליכא תולדה. אשר לפי' אתי שפיר היטב מאי דלא שאלו ריש מסכתין מנלן דהוה מלאכה, דהא התם אין מוכח דהוה מלאכה, ולא חזינן מהתם אלא דעיי' אסירא, אבל לא דהוה מלאכה, ורק בסוגיין דמבואר דאית ל' תולדה, אשר מוכח מזה דהוה מלאכה, הוא דשאלו מנלן דהוה מלאכה. וכן מבואר בזה המשך לישנא דהש"ס בסוגיין, דדווקא משום דזריקה תולדה דהוצאה היא, דמוכח מינה דהוצאה מלאכה היא, הוא דשיילינן מנלן דמלאכה היא.

אכן מדברי רש"י מבואר דלמסקנת סוגי' דעירובין ליתא להך לימוד דאל יצא וכו', ולדידי' בעינן למילף גם לעיקר איסורא דהוצאה, והדר יקשו הקושיות הנ"ל. עיי' מש"כ בזה בחידושי הגר"א ובפני"י.

ו) משה היכן יתיב במחנה לוי ומחנה לוי הרה"ר הואי - וכתב רש"י דהיינו משום היו הכל מצויין אצל משה רבינו- מבואר מזה בפסוק דדווקא מחנה לוי היתה רשות הרבים ולא מחנה ישראל, דהא במחנה ישראל ליתא להך טעמא. וכן מבואר בדברי הרשב"ם ב"ב ס' ע"א ד"ה וירא (הובאו הדברים לעיל פ"ק), שכתב, וז"ל: ומחנה ישראל כחצר השותפין דמי דלא הוה רה"ר אלא במחנה לוי כדאמרין במסכת שבת, עכ"ל. וכונתו, דמגופא דעובדא דהוצרכו לומר משה היכן ראי במחנה לוי וכו' מבואר דדווקא מחנה לוי הוה חשיב רה"ר. ועיי' לעיל דף ב' שהבאנו דברי המאירי דבמחנה ישראל היה כל אחד ואחד מכיר בו רשותו, דמשמע דהיה מחנה ישראל רשות היחיד, עיי' מש"כ בזה.

והנה בשו"ת בית אפרים או"ח סכ"ו הביא בשם ספר א' שהביא בשם הפני"י שהעיר אמאי הזהירם משה רבינו על מלאכת הוצאה דווקא אחרי שראה שמלאכה היתה דים, ותי', דהיינו עיי' מש"כ רש"י בפירוש החומש דבחשבון מחצית השקל של ס' ריבוא נשלם מאה ככר לאדניס ובזה היתה המלאכה דים, ומחשבון הזה ראה משה רבינו שהיו ששים ריבוא והיה מחנה לוי רשות הרבים, אשר משו"ה הזהירם דווקא אז משום הוצאה, עכ"ל. והדברים תמוהים לכאורה, דהא מאי דבעינן ששים ריבוא אינו אלא משום דילפינן ממשכן, וא"כ ממני"פ, אף אי לא היו ששים ריבוא היה לו להזהירם משום הוצאה דהא על הצד שלא היו שם ששים ריבוא היה נחשב רשות הרבים אף בלא ששים ריבוא, וצ"ע.

ז) תוד"ה ולר"א דמחייב אתולדה במקום אב אמאי קרי לה אב כו' - הוה מצי למימר דנפ"מ לענין התראה כדפי' בפרק כלל גדול וכו' - עיי' תוס' שאנץ בשט"מ ב"ק דף ב' ע"א, וברמב"ן, רשב"א וחידושי הר"ן בסוגיין, דמאי דמבואר דצריך להתרות התולדה משום האב אינו אלא לרבנן אבל לר"א צריך להתרות משום התולדה, או עכ"פ יכול להתרות משום התולדה. ולדבריהם מתבאר פלוגתת רבנן ור"א, דלרבנן מאי דמחייב אתולדה הוא משום אב דידה, זאת אומרת, דלעולם ליכא אלא ל"ט המלאכות, וחייב התולדה הוא משום שהוא תולדת האב, ומשום עבירת האב הוא דמתחייב. אשר ממילא היכא דעביד אב ותולדה ידדי' הוה כעבירת האב פעמיים שאינו לחייב אלא אחת. אכן ר"א ס"ל דמאי דמחייב אתולדה היינו משום דמדן תולדות נתחדש דאף דילפינן לה מהאב, מ"מ הדר הוה לה עבירה ומלאכה בפני עצמה, אשר ממילא מתרה משום התולדה ולא משום האב. אשר זהו ביאור דברי הראשונים הנ"ל, דלרבנן דהעבירה דהתולדה היא האב, שפיר צריך להתרות משום האב, דההתראה צריכה להיות על העבירה, אכן לר"א דטעמא דמחייב תרתי בתולדה במקום אב הוא משום דהוה התולדה עבירה בפני עצמה, לדידי' שפיר מתרה משום התולדה עצמה כיון דזהו יסוד העבירה.

אכן מדברי התוס' בסוגיין ובב"ק דף ב' שהקשו דאף לר"א נימא דנפ"מ דצריך להתרות התולדה משום האב, מבואר שלא פירשו דברי ר"א הכי, ולדידהו אף ר"א ס"ל דחייב התולדה הוא משום האב. ולשיטת התוס' לכאורה מאי דפליג ר"א ארבנן היינו משום דס"ל דאף דשם העבירה הוא אחד, דהיינו שם האב, מ"מ הם מעשים מחולקים, ורבנן ס"ל דבכה"ג אינו חייב אלא אחת. עיי' תוצאות חייב סי' ה' אותיות ה-ו שכתב כעיי' בביאור פלוגתת הראשונים.

ובתוס' בב"ק כתבו, וז"ל: וא"ת נימא דנפקא מינה לענין התראה שצריך להתרות אתולדה משום אב דידה כדאמרין בפרק תולין משמר משום מאי מתרין ביה רבה אמר משום בורר רבי זירא אמר משום מרקד וי"ל דהכי פריך משום מאי מתרין ב' שהוא חייב רבה אמר משום בורר אבל התרו בו משום מרקד פטור דכיון שהוא מתרה בדברי שאין דומה סבר שמלעיג בו ופטור אבל אם התרו בו ואמר אל תשמר חייב, עכ"ל. ויסוד דבריהם, דלעולם אין דין התראה מחייב שיתרה בעבירה שהוא למעשה עובר, אלא דתכלית ההתראה היא לעשותו למוזיד, ואם אך התרה בדבר הדומה אשר יבין מזה חומר מה שעושה שפיר חשיבא התראה, אשר ממילא אף דלעולם העבירה היא האב, מ"מ שפיר יכול להתרות משום התולדה כיון שיבין שפיר איסור מה שעושה, ורק מה שיחשוב שמלעיג עליו הוא דלא חשיב התראה. ומשום אב דדידי' שפיר יכול להתרות כיון שיבין זה חומר מה שעושה ולא יחשוב שלעיגו עליו.

ותירוץ התוס' בסוגיין, וכן כתבו בב"ק בתירוצם הב', דזהו באמת מה שתירצו בגמ'. ודבריהם לכאורה צ"ב האיך מונח ד"ז בלשון הגמ' דמאי דבמשכן חשיבא וכו'. אכן למה שביארנו אתי שפיר היטב, וכן ראיתי שכתב בחידושי ר' ארי' לייב סי' ז', עיי', דהנה הקשה בשט"מ אמאי גבי שבת בעינן למילף מקרא דאיכא תולדות, ואילו גבי נזיקין מרבין תולדות מסברא. ותי' הר"י כ"ץ דבלא קרא הו"א דלעולם אינו חייב אלא אמאי דהיה במשכן ותו לא, קמ"ל דרשה דמהנה. וס"ל להתוס' דיסוד לימוד דמהנה הוא דלעולם אכתי אמרין דלא חשיב מלאכה אלא מה שהיה במשכן, ותולדות דחייבין היינו משום שם עבירה דהאב, וכנ"ל. אשר לפי' מבוארים היטב דברי התוס', דכיון דאין אבות אלא מאי דהיה במשכן, ליכא שמות מלאכה אלא הני, ותולדות דחייבין עלייהו אינו אלא מחמת שם האב שבהן, אשר ממילא צריך להתרות בהו משום האב, כיסוד קושיית התוס', ודוק.

והנה הרמב"ן בסוגיין כתב דלר"א צריכות התראה בשמן ממש, ומבואר מדבריו דלא תהני התראה בשם האב, ואילו מדברי התוס' בתירוצם הא' מבואר דיכול להתרות בהו בין משום התולדה בין משום האב. אכן הדבר פשוט ומבואר, דשיטת הרמב"ן היא דבאמת בעינן להתרות מחמת העבירה ממש, אלא דבהא פליגי רבנן ור"א מה היא שם העבירה דתולדות, וכמו שביארנו, אכן התוס' בתירוץ זה חידשו דיסוד מאי דבעינן התראה, באשר אינו אלא לעשותו מוזיד, סגי בזה בכל מאי שיתרו בו ובלבד דיעשה על ידי כך מוזיד ולא יחשוב שמלעיגו עליו, אשר לזה שפיר כתבו דמהני שיתרו בו בין משום האב בין משום התולדה, וז"פ.

ח) זרק ד"א ברשות הרבים מנלן דחייב אמר ר' יאשי' שכן אורגי יריעות זורקין מחטיהן זה לזה - כתב הרמב"ם בפ"ב מהלי' שבת הטי"ז, וז"ל: מותר לאדם לטלטל ברה"ר בתוך ארבע אמות על ארבע אמות שהוא עומד בצדן ויש לו לטלטל בכל המרובע הזה ובאמה שלו מודדן ואם היה נס באיבריו נותן לה לו ארבע אמות כבינוניות של כל אדם ומפי הקבלה אמרו שזה שנא' בתורה שבו איש תחתיו שלא יטלטל חוץ למרובע זה אלא במרובע זה שהוא כאורך אדם כשיפשוט ידיו ורגליו בו בלבד יש לו לטלטל, עכ"ל. ומבואר מדבריו דמהך קרא דשבו איש תחתיו וכו' ילפינן דאסור לטלטל חוץ לד"א. ולפי' יקשה לכאורה מה הקשו בסוגיין זרק ד"א ברה"ר מנלן, תיפו"ל

מקרא דשבו איש תחתיו, וכה"ק באור גדול במשניות פ"ד דעירובין, ע"ש שהביא דרש"י פי' דהך קרא אתי ליוצא חוץ לתחום ולא למעביר ד"א, וכן פירשו בבה"ג ובשאלות, אכן להרמב"ם יקשה כנ"ל.

עוד הקשה שם סתירה מדברי הרמב"ם עצמו, דבפ"ב שבת הי"ח כתב, וז"ל: וכן למדו מפי השמועה שהמעביר ברה"ר מתחלת ארבע לסוף ארבע ה"ה כמוצא מרשות לרשות וחייב, עכ"ל, והא הוא עצמו יליף לכאורה להך מילתא בהט"ו מקרא דשבו איש תחתיו, ע"ש באו"ג כל דבריו.

ולכאורה היה אפשר לומר דמקרא דשבו איש תחתיו ילפינן לאיסורא ומאי דהוי דברי קבלה הוא מאי דחשיב מלאכה, וסוגיין דנה מנלן דהוי מלאכה, וכמו שנתבאר לעיל לדעת הרמב"ם ודעמי'. אכן יש לומר בזה עוד, דבאמת ב' דינים נפרדים הם, דבהט"ו נאמר דאסור להוציא חוץ לדי' אמות שלו, ודבר זה שפיר ילפינן מקרא דשבו איש תחתיו. אכן בה"ח נאמר איסור להעביר את החפץ ד' אמות ממקומו של החפץ והוא מפי השמועה. ומצד איסורא להוציא מד' אמות של הגביר לא הוה אסרינן לפשוט ידו חוץ לדי' אמות שלו ולהעביר חוץ ד' אמות ממקום שהיה מונח בו. וכזה כתב בחזו"א סי' ק"יב אות י"א, ע"ש שכתב דמאי דאמרינן דבאמת ידי' משערינן זהו דווקא בהוצאה מד' אמות שמסביב האדם, אבל בהעברת חפץ ד' אמות ממקום החפץ משערינן בשל קודש ולא בדידי'. (והאמת דמצינו מחלוקת הראשונים בזה, דברשב"א בעבודת הקדש ש"ג ריש סי' ד' משמע דכל ד' אמות משערינן בדידי', והאור גדול הני"ל הביא מהרי"ש והרא"ש בכלים פ"ז מ"ט ד"א של רשות הרבים משערינן בשל קדש.

והנה יעויין בדברי הרמב"ם הני"ל בהט"ז, דמשמע מדבריו דאסור לאדם להוציא חוץ לדי"א שלו אף שאין מעביר את החפץ ד' אמות, ובחזו"א הני"ל כתב דאיסור זה אינו אלא מדרבנן.

ט) אלא כל ד' אמות ברה"ר גמרא גמירי לה- עי' תוס' לעיל דף ב' ע"א ד"ה פשט שכתבו דד' אמות ברה"ר הוי תולדה דהוצאה, וכן הוא בבעה"מ ובר"ן לעיל דף ע"ג. אכן יעויין מנ"ח מוסף השבת מלאכת הוצאה שדקדק מלשון הרמב"ם פ"ב שבת הי"ח דהעברת ד' אמות הוי אב מלאכה, ובפרמ"ג בפתיחה הכוללת לה' שבת באמת נסתפק בדעת הרמב"ם בזה. והנה איתא לקמן צ"ז דהזורק מרה"י לרה"ר ועבר ד' אמות ברה"ר דאין חייבין שתיים משום דהוי תולדה במקום אב, הרי להדיא דהוי תולדה דהוצאה, וכדברי התוס'. אלא שאני התם דהוי זורק ולא מעביר, אשר זה שפיר הוי תולדה, וכמו שכתב הרמב"ם שם בהלכה י'. ובאמת אף הוצאה דהתם לא הוי אלא תולדה, אלא דכותב הש"ס דל"י אלעזר דמחייב אתולדה במקום אב הוא הדין והוא הטעם דמתחייב גם על ב' תולדות ב' חטאות.

ובד"ן מעביר ד' אמות ברה"ר, יעויין מנ"ח מצוה רצ"ח סק"י"ח שצידד דאיסור ד' אמות בשבת נתחדש דווקא בשבת אבל לא ביו"ט, אלא דהסיק דמאחר דהוי תולדה דהוצאה, כנ"ל, ע"כ דנהג ג"כ ביו"ט. ועי' תוס' מגילה דף ד' ע"ב ד"ה ויעבירנה, דמבואר מדבריהם דאסירא העברת ד' אמות ביו"ט, ע"ש שכתבו התוס' דבמוצאי יוה"כ קודם שהבדיל ליכא איסור העברת ד' אמות ברה"ר אלא מדרבנן, ומבואר להדיא דביוה"כ עצמו איכא שפיר איסור דאורייתא.

והנה גבי מוציא מרשות לרשות מבואר להדיא דבעינן שתהא העקירה על מנת להוציא, כדין המפנה חפציו מזוית לזוית, אך יעויין רש"י סוכה דף מ"ג ע"א דבמבואר מדבריו דבמעביר ד"א ברה"ר חייב אף אי נטלו מתחילה שלא על מנת להעבירו ד"א, ובתוס' שם ד"ה ויעבירנה הקשו עליו מאי שנא מהוצאה דפטור היכא דהיתה העקירה שלא על מנת להוצאו. ובכפות תמרים שם כתב לבאר דברי רש"י, "דסבר רש"י דדוקא במוציא לרה"ר מרה"י איתא להך דינא (דהמפנה חפציו) משום דמלאכת הוצאה מרה"י לרה"ר ממשכן גמרינן לה ובעינן דליהוי ההוצאה

דומי' דמשכן אבל העברת ד"א ברה"ר דחייב לא ילפינן לה ממשכן אלא גמרא גמירי לה הלכך סבר רש"י דמעביר ברה"ר אע"פ שעקירה ראשונה לא היתה להעביר ד"א ושוב נמלך והעבירן אפ"ה חייב". ולכאורה יש לבאר דברי רש"י באופן אחר, ושור"ר שכתב באמת כן בתוצאות חיים סי' ט' אות י"א, ע"ש, דבמלאכת הוצאה דהנידון הוא הוצאה מרשות לרשות בלא הוצאה מהרשות לא חשיבא העקירה עקירה כלל, ולכך עד כמה דאין העקירה על מנת להוציא לא חשיבא עקירת מלאכת הוצאה כלל. לא כן במעביר ד' אמות ברה"ר, הרי לא בעינן עקירה מהרשות כלל, רק עקירה מאותו המקום ברשות הרבים שהיה נמצא, וזה שפיר נתקיים על ידי עצם החפץ דהעקירה אף היכא שלא היתה על מנת להעביר ד' אמות.

י) רב אחא ברבי יעקב אמר מעמר היה וכו'- מעמר תלושין ומפוזרין היו ועמרן כדאמרן האי מאן דכניף מילחא חייב משום מעמר- וכבר העיר במנ"ח מוסף השבת מלאכת מעמר אמאי הוצרך להביא הא דמאן דכניף מילחא וכו', וכי לא ידעינן דמעמר אב מלאכה הוא, הרי במתני' דל"ט מלאכות הוא. ותירץ, דבא רש"י להוכיח דגם בדבר שאינו חשוב אוכל איכא נמי משום מלאכת מעמר, דהרי הכא כתיב בקרא מקושש עצים, ועצים אינם אוכל, אשר לזה הוכיח דהא דכניף מילחא, דגם במלח, דלא חשיב אוכל, כמבואר ברש"י ב"ב ד"כ ע"א ד"ה המלח, איכא משום מעמר.

ובשביבת השבת מלאכת מעמר סק"ז ד"ה והמנחת חינוך, כתב לבאר דברי רש"י באופן אחר, דמלשון הפסוק "מקושש עצים" משמע שלא קשר את העצים אלא אספם בלבד, אשר לזה הביא רש"י הא דכניף מילחא להוכיח דאיכא משום מעמר אף שלא קשרם או הדביקם.

וע"ש בשביבת השבת שהביא מתשו' מהר"ח או"ז סי' רי"ד שכתב, וז"ל: ולשון עימור נראה שאינו נקרא עימור אלא כשנקשרו יחד כי שיבילים שמקובצים יחד ולא נקשרו להיות אגודה אחת אינו סבור שיקרא עימור וכן משמע מלשון המיימוני המקבץ דבלה ועשה הימנה עיגול או שמנקב תאנים וכו' והא דקאמר רבא האי מאן דכניף מילחא וכו' היינו שמקבצים המלח ממשרפות המים וכו' נעשה חתיכה אחת שאנו רואים כמה חתיכות במלח קשות עד שצריך לכותשן, עכ"ל. ורש"י, לפי מה שכתבנו בשם השביבת השבת, חולק על ד"ז וסי"ל דאף בלא קשרם איכא משום מעמר.

והנה כתב הרמב"ם בפ"ח מהל' שבת הי"ה, וז"ל: המעמר אוכלין אם לאכילה שיעורו כגורגרת ואם לבהמה כמלא פי גדי ואם להסקה כדי לבשל ביצה קלה וכו', עכ"ל. ודקדק במנ"ח במוסף השבת הני"ל דסי"ל להרמב"ם דליכא משום מעמר אלא בדבר שהוא אוכל ולא בעצים (ודלא כדבריו בפינה"מ לקמן דף ק"ג דשפיר איכא בעצים משום מעמר). ומאי דאיתא בסוגיין דלרב אחא בר יעקב איכא בעצים משום מעמר, ס"ל להרמב"ם דמהאי טעמא פליגי עלי' הברייתא ורב יהודה אמר שמואל וסי"ל דלא שייך עימור בעצים. והך דכניף מילחא איכא משום מעמר, אפשר דסי"ל להרמב"ם דשפיר חשיב מלח אוכל.

צ"ז ע"א

יא) במאי אילימא במעביר למטה מעשרה הוא דמיחייב למעלה מי' לא מחייב והאמר ר"א המוציא משא למעלה מי' חייב וכו'- עי' תוס' עירובין ל"ג ע"א ד"ה והא דמבואר מדבריהם דמעביר מרה"י לרה"י דרך רשות הרבים חייב אף שלא הניחו ברה"ר באמצע ואף למעלה מי' חייב בכה"ג, כדאמר ר"א שכן מצינו במשא בני קהת. ועי' חידושי הרשב"א שם בעירובין שתמה על דבריהם דלמאי דסי"ל דחייב על מעביר מרשות היחיד לרשות היחיד משום דכן היה במשכן, למה הקשו בסוגיין דווקא לרי"ע אמאי אינו מחייב בלמעלה מי', הרי אף לרבנן יקשה אמאי פוטרים, הרי

כן היה במשכן. וכתב הרשב"א שם, וכ"ה בדבריו בסוגיין בקצרה, וכ"כ הרמב"ו בסוגיין והריטב"א בעירובין, דמאי שצידדו דמחייב ר"ע במעביר הוא לא משום דכן היה במשכן אלא משום דנימא דס"ל כר"ע דמהלך כעומד דמי, ולא יליף ר"א מבני קהת אלא דלמעלה כלמטה.

ומאי דחייב לשיטת התוס' בכה"ג, מבואר מפשטות לשונם שהוא משום דהוי כמו מושיט מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים, וע"י תוצ"ח סי' א' אות ג' שדן בדברי התוס' והרשב"א באריכות, והכריח דהבין הרשב"א בדברי התוס' דחייב אפי' לא העביר ד' אמות ברשות הרבים אלא ד' טפחים, אשר מוכח מזה דלעולם אין יסוד החיוב משום מעביר ד' אמות אלא משם מלאכה דמעביר מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רה"ר, ואין יסוד החיוב משום העברה ברשות הרבים שבאמצע. ומדברי המאירי בסוכה מ"ג ע"א (הבאנו דבריו לעיל בפ"ק) מבואר דמאי דחייב הוא משום העברת ד' אמות ברה"ר, ולא נתחדש בזה אלא דלהעברת ד' אמות ברה"ר לא בעינן שתהא העקירה וההנחה ברשות הרבים, וחייב אף שהיו ברשות היחיד. וכמהנה ז' בדברי התוס' דחיובו משום מעביר מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רה"ר ולא מלתא דמעביר ד"א ברה"ר, כן הבין גם המהרש"א שם בעירובין, ע"ש.

ולשיטת התוס', שו"ט דסוגיין לכאורה כך הוא: דכד הוה דברינן דפליגי במעביר, הוי יסוד המח' אי נתחדשה מלאכה חדשה זו דמעביר מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים, דלר"ע חייב ולחכמים פטור, ואה"י דהוה מצי להקשות נמי מדרי"א אדרבנן אמאי פטרי, ובתנן דאמרין דבזורק פליגי תו ליכא לחייב מצד מלאכה המחודשת הנ"ל, דזה אינו אלא במעביר ולא בזורק, וע"כ דפליגי בקלוטה כמי שהונחה דמי.

אכן הגרע"א בעירובין ל"ב ע"ב ובעוד דוכתי (ר"ה כ"ט ועוד) הבין בדברי התוס' דרצונם לומר דחייב משום מעביר ד' אמות, ונתחדש דלא בעינן עקירה והנחה ברשות הרבים, וע"ד המאירי הנ"ל. ולפי"ן חידש דאף דעקר מכרמלית והעביר ברשות הרבים ד' אמות, או שהיתה ההנחה בכרמלית, יש לחייב משום מעביר ד' אמות ברשות הרבים. וע"י חידושי הגרע"א לקמן דף צ"ז ע"ב דאיתא לדבר זה גם מרשות היחיד לרשות היחיד ועבר ד' אמות ברה"ר. וכן הוא באמת במאירי לקמן ע"ב, ע"ש. והנה מדברי התוס' הנ"ל בעירובין בהמשך דבריהם מבואר דזורק מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רה"ר למעלה מ"י פטור. ולדברי הגרע"א מתבאר הדבר היטב, דהא מאי דחייב הוא משום מעביר ד' אמות ברה"ר, אשר זה אינו שייך אלא למטה מ"י ולא למעלה מ"י דהוי מקום פטור.

ולדברי הגרע"א צ"ב קצת מסוגיין דלמאי שתיירצו דמייירי בזורק פליגי בקלוטה אי כמי שהונחה דמי או לא, הרי להדיא דהזורק מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים פטור אי לאו דקלוטה כמי שהונחה דמי, וצ"ב, אם לא דנימא דלפום תירוצא דהש"ס מייירי שלא העבירו ד' אמות ברשות הרבים, והוא לכאורה דחוק ביותר. וכבר העיר בדבר זה על שיטת המאירי (שהוא כדברי הגרע"א) בתוצ"ח סי' ג' אות ב', ע"ש.

והנה מאי שפירשו התוס' דחייב מעביר מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים משום שכן היה במשכן ולא פירשו כפירוש שא"ר דחייב לבן עזאי דמהלך כעומד דמי, דלשיטת התוס' דס"ל דאף דמהני מושיט למעלה מ"י מ"מ בעינן שתהא העקירה וההנחה למטה מ"י, לשיטתם ליכא לפרש כדברי הראשונים בני"ל, דמאי הקשו דיתחייב לר"א אף למעלה מ"י, הרי אי נימא דיסוד הדבר הוא משום מהלך כעומד דמי, ליכא לפרש כלל קושיית הגמ' דיתחייב למעלה מ"י, הרי התם פטור משום דליכא הנחה למטה מ"י, וכ"כ באו"ש פ"ב מהל' שבת הי"ב, ע"ש.

(ב) דאמר רב חלקי בר טובי תוך ג' דברי הכל חייב למעלה מ"י ד"ה פטור וכו' - דעת הרא"ה בשט"מ כתובות ל"א דמגרר מרשות לרשות פטור

משום דבעינן עקירה שיגביה החפץ ג"ט מעל הקרקע, ולדעתו עכצ"ל דמייירי רב חלקי בר טובי שזרקו מרשות היחיד למעלה מג' רק אח"כ הגיע לתוך ג"ט מהקרקע. ולעומת זה, יעויין דברי התוס' בעירובין צ"ח ע"ב שכתבו דר' חלקי בר טובי איירי דווקא באופן שזרק החפץ בתוך ג"ט מהקרקע, דאי זרק מלמעלה מג' בעינן בסוף הנחה על גבי משהו, והוא ההיפך מדברי הרא"ה.

(ג) דאיתמר שתי בתים בשני צדי רה"ר רבה ב"ר הונא א"ר אסור לזרוק משה לזה ושמואל אמר מותר לזרוק מזה לזה - בב' דיוטות מותר לזרוק לרב. נחלקו הראשונים אי בדיוטא אחת איכא עכ"פ איסור דרבנן לזרוק מזה לזה

והבה כתב הרמב"ם בפ"טו מהל' שבת ה"ח, וז"ל: זורק מזו לזו למעלה מעשרה והוא שיהיו שניהם שלו וכו', עכ"ל. ודקדק המג"א באו"ח סי' שני"ג סק"ב מדבריו דלזרוק דרך למטה מ"י לכו"ע אסור. וטעמא דמילתא לכאורה, דעשה עקירה והוצאה ולא חסר רק הנחה ובכה"ג איכא איסור דרבנן. אכן באליהו רבה שם סק"ב דקדק מדברי הרשב"א בעבודת הקדש והטושו"ע שלא חילקו בזה, דס"ל דאף למטה מ"י מותר.

(ד) מנא הא מילתא דאמרו רבנן כל פחות מג' כלבוד דמי וכו' - וכתב רש"י דשאלת הגמ' היא מנלן דרשות שאינו גבוה ג' בטל אצל רה"ר. ולכאורה צ"ב, דהא מבואר לעיל דף ח' ע"א דעמוד פחות מג' טפחים מידרס דרסי ב"י רבים, מג' ועד ט' לא מידר דרסי ל"י וכו', הרי דטעם דעמוד פחות מג' חשוב כרה"ר הוא משום דדרסי ב"י רבים, ואמאי בעינן להילכתא דלבוד לד"ז. ע"י קה"י סי' י' אות ב' שהקשה לבעל הקהילות יעקב חכם אחד כן, וכתב הקה"י ליישב בדאמת אפשר ליעשות רשות הרבים בב' אופנים, או משום דרבים משתמשים בו גרידא, וכדאמרין בעמוד גבוה ט' ורבים מכתפין עליו, הרי להדיא דאף בלא הילכתא דלבוד חשיב שפיר רשות הרבים על ידי שרבים מכתפין עליו, דעל ידי כך הוא חלק מרשות הרבים. ואפשר נמי ליחשב רשות הרבים על ידי ההילכתא דלבוד אם אך אית ב"י תשמיש על ידי הדחק וכדאמרין גבי רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו, דאי ליכא אפילו תשמיש על ידי הדחק הרי זה מפקיעו ומפרידו מרשות הרבים. ויש להוסיף, דסוגי' דלעיל דף ז' ע"א בהיזמי והיגי וצואה דדנו אי פחות מג' הוי כרה"ר, הנידון דהתם הוא אי חשיב עכ"פ תשמיש על ידי הדחק, אלא דיש לעיין קצת לרב אשי דאמר התם אפי' צואה, והיינו טעמי לכאורה משום הילכתא דלבוד אף שאינו דורך שם כלל, ולא חשיב אפילו תשמיש על ידי הדחק, ומ"מ חשיב לדדי רה"ר. ולשיטת דס"ל התם אף לרב אשי היינו טעמי משום דהולך מעליהם אתי שפיר, דחשיב שפיר על ידי זה כעין תשמיש על ידי הדחק, אך לדעת המפרשים דטעמי משום הילכתא דלבוד גרידא צ"ב לכאורה כנ"ל. וע"י חזון יחזקאל לעיל דף ז' ע"א שכתב דבאמת הוי מח' הסוגיות.

(ט) תינה למטה למעלה מאי איכא למימר - פי רש"י, היכא דאמרין לבד למעלה בכמה דוכתין כגון מקיפין ג' חבלים דעירובין וכגון שהרחיק את הסיכוך מן הדפנות ג' טפחים פסולה. אולם יעויין בפירוש הר"ח שכתב, וז"ל: ואסיקנא כל פחות מג' טפחים כלבוד דמי בין למעלה כגון הרחקת סכך מן הדפנות וכיוצא בה בין למטה הילכתא גמירי לה, עכ"ל. ומבואר מפשטות דבריו שלא הזכיר אלא הרחיק דפנות מסכך, דמהא דמקיפין ג' חבלים לא קפרך הגמ' מנלן דאמרין בה לבד (ואולי הוא בכלל מש"כ "וכיוצא בו"), וצ"ב מהו טעם הדבר.

וע"י ספר שלום יהודה להגר"א פלצייסקי זצ"ל, סי' נ' אות ג', שהעיר בזה עוד, דלכאורה צ"ב מהו כל השו"ט דסוגיין, הרי לבד דמחיצות הלכה פסוקה היא בעירובין וסוכה דגוד ולבוד ומחיצות הלכה למשה מסיני הוא, והכא אף במאי דמסיק דהילכתא היא לא הביא בהדה להא דמחיצות ודופן עקומה, ומשמע לכאורה מזה דנידון אחר הוא, וצ"ב.

וע"ש שכתב לבאר דבאמת איכא ב' דיני לבוד, דיש דין לבוד מסויים דמחיצות, דהיכא דהוא פחות מג' כגון גבי חבלים, חשוב הכל כאילו היה מחיצה וחשיב שפיר על ידי כך מחיצה. ודבר זה הילכתא היא בהדי' שאר דיני מחיצות גודד אסיק ואחית, ודופן עקומה, אשר בזה הוא שהוזכרו יחד. אך חוץ מזה איכא דין לבוד דעלמא, דהיכא דהוא פחות מג' טפחים אויר הרי האויר בטל ואינו מפסיק כלל. והנידון דסוגיין הוא בדין לבוד זה, ובזה הוא דמסיק דאף ד"ז הילכתא הוא. ומאי דהקשו בסוגיין מהא דהמשלשל דפנות, אף דהוא לכאורה דין לבוד דמחיצות אשר לא שייך לסוגיין, ע"ש שביאר ע"פ מה שדקדק אמאי לא אמרינן גבי משלשל דפנות גוד אסיק, דהא מיירי באית בה שיעור מחיצה כמבואר התם, וע"כ היינו משום דבדין מחיצות דסוכה לא מהני לבוד דמחיצות, דדופן דסוכה צריך למטה מחיצה ממש, וכמש"כ הגר"א בהלכות סוכה סי' תר"ל סעי' ג', ע"ש, ולא סגי במאי דהוי כאילו הוי מחיצה, ולא אתינן עלה אלא מצד דין לבוד דעלמא, דהפחות מג' טפחים בין הדופן לקרקע בטלין ואוי כאילו המחיצה על הקרקע.

ועפ"ז מבוארים דברי הר"ח, דהא דמקיפין ג' חבלים דמהני הוא מדין לבוד דמחיצות אשר פשיטא לן דהוי הילכתא, ולא שייכא הך מילתא להכא, ולא הקשו אלא בהרחיק דפנות מן הסכך אשר הוא ודאי דתלוי בדין לבוד דעלמא, ע"ש כל דבריו. ומדברי רש"י שלא חילק בכך צ"ב לכאורה מסוגיין מה מיבעיא לן הא שפיר ידעינן דלבוד הלכה למשה סיני הוא, וכמשה"ק בשלום יהודה.

טז) רב ושמואל דאמרי תרויהו לא חייב רבי אלא ברה"י מקורה דאמרינן ביתא כמאן דמליא דמי- ומבואר לכאורה דס"ל לרבי דבחפץ המתגלגל על הארץ חייב, דאלי"ה מאי אהני לן הא דביתא כמאן דמליא דמי וחשיב כמונח על מקום דע"ד, הרי סוף סוף החפץ לא נח, וכ"כ הגרע"א לעיל דף ד' (מערכה שם אות י"א).

צ"ז ע"ב

יז) תוד"ה למימרא דמחייב רבי אתולדה במקום אב והתניא כו' - הקשה ה"ר פור"ת וכו' דילמא הא דמחייב ב' היינו שנודע לו וחזר ונודע וכו' ואורי"י דאם כן לא היה רב יהודה משמעונו שום חידוש שחייב שתיים וכו' - עי' חידושי הגרע"א שהקשה דמכל מקום יקשה בהא דאמר רב יהודה מחייב היה ר' יהודה שתיים כו' ממאי כו' אבל אתולדה במקום אב לא מחייב, הא אף אם ר"י שתיים קאמר ליכא הוכחה, דהא איכא למימר דמיירי בנודע וחזר ונודע, וס"ל לר' יהודה דקלוטה כמי שהונחה דמי, וחכמים ס"ל דלאו כמי שהונחה דמי, ע"ש שנשאר בצ"ע. (עי' לקמן אות י"ח מה שנכתוב בזה, בעזה"ש).

יח) רש"י ד"ה ואחת משום העברה - ורבנן פטרי אהעברה משום דלא סבירא להו קלוטה כמי שהונחה ותהוי כמי שהונחה מש יצתה בפתח וחזרה ונעקרה ונחה לסוף ד' אבל חייב הוא משום הוצאה - עי' חידושי הגרע"א (כאן ולעיל ד"ה ע"ב) שהקשה אמאי דנסתפק שם הריב"א למאי דאמרינן דלא נאמר הא דקלוטה כמי שהונחה דמי תוך ד"א, שמה לא אמרינן לה גם בסוף ד' אמות כיון דהוי תרתי דסתרי ואמרינן דממני"פ, אי קלוטה כמי שהונחה דמי ליכא העברת ד"א, ואי לאו כמי שהונחה דמי ליכא הנחה בסוף ד', והרי הכא לפי פירושו של רש"י אמרינן דאי קלוטה כמי שהונחה דמי חשיב כנח בתחילת הרשות ושוב חייב משום מעביר ד' אמות, אף דבזה איתא נמי לממני"פ הנ"ל. וע"ש (בדף ה') שצידד דשאני הכא דאמרינן קלוטה כמי שהונחה דמי מצד בגמר ההוצאה, ושוב ממילא גם לענין מעביר הוי כעקריה מרשות הרבים. (וצידד בסוגיין עוד שמא יש לחלק בין קלוטה לענין עקירה בתחילת ד' אמות לבין קלוטה לענין הנחה בסוף ד' אמות, ויש לעיין מה היא סברת חילוק זה.)

עוד יש להעיר, לדעת התוס' בעירובין ל"ג ע"א דמעביר ד"א ברה"י מיחייב אף בזמן שהעקירה וההנחה היו ברשות אחרת, אמאי לא יחייב לחכמים גם משום מעביר ד' אמות אף דס"ל דקלוטה לאו כמי שהונחה דמי.

והנה קושיות אלו לא יקשו אלא לפום מש"כ רש"י בטעמא דרבנן דהוא משום דס"ל דקלוטה לאו כמי שהונחה דמי. אכן בדעת התוס' לכאורה יש לפרש באופן אחר, דס"ל דלעולם לא בעינן לזה קלוטה כמי שהונחה ולא מהאי טעמא הוא דפליגי, אלא משום דס"ל דאינו חייב על תולדה במקום אב. ועפ"ז פשוט דליכא למיפשט מהכא ספיקת הריב"א הנ"ל, דהא הכא לאו מצד קלוטה כמי שהונחה אתינן עלה להתחייב כלל אלא מצד העקירה הראשונה אשר ברשות היחיד, וכן לא יקשה קושיית הגרע"א על דברי התוס' שהבאנו לעיל אות י"ז, דליכא למימר הכא דמיירי בנודע וחזר ונודע, דא"כ לא הוה פליגי רבנן כלל, דהא אין טעמם אלא משום דאינו מתחייב אתולדה במקום אב, ובנודע וחזר ונודע שפיר יתחייב (שו"ר בתוצ"ח סי' ג' אות ד' שכתב ליישב הדברים בדרך זו, ע"ש).

והנה קושיית הגרע"א, וכן התירוץ הנ"ל, בנויים על היסוד דעל מעשה אחד מתחייב גם עבור תולדה וגם עבור אב, דהא אתינן למימר דהעקירה ברשות היחיד תהא עקירה גם לענין הוצאה וגם לענין מעביר ד' אמות. עי' תוצ"ח הנ"ל שפקפק בזה.

ומאי דלא פירש רש"י כן כמו שביארנו בדברי התוס', היינו לשיטתו שכתב לקמן בד"ה ואי להכא בא"ד, וז"ל: דבעינן עקירה מתחילת ד' ברה"י והנחה בסוף ד' ברה"י וכו', עכ"ל, הרי להדיא דלא ס"ל לרש"י כשיטת התוס' הנ"ל, ולדידי' בעינן למלאכת מעביר שיהיו גם העקירה וההנחה ברשות הרבים, אשר ממילא ליכא למימר דחיובא דמעביר הוא מצד העקירה שברשות היחיד.

והנה ממה שדנו דנימא קלוטה כמי שהונחה דמי למימר דיתחייב משום מעביר ד' אמות, דעתם דאפי' ממקום למקום בחד רשות אמרינן דקלוטה כמי שהונחה דמי, ודלא כמו שכתבו הראשונים לעיל פ"ק, וביארו שם דס"ל דלא הוי כמי שהונחה אלא למימר דהוי כנח באופן כללי באותו הרשות, ומסוגיין מבואר דלא כביאור זה. והראשונים הנ"ל כתבו כן לעיל דף ד' ליישב קושיית התוס' אי קלוטה כמי שהונחה דמי האין שייך מעביר ד' אמות. והתוס' שם לא תירצו כן, ולפי מה שנתבאר בדברי רש"י בסוגיין אף הוא לא ס"ל הכי.

יט) לעולם אימא לך ר' יהודה חדא הוא דמחייב ורבנן פטרי לגמרי והיכי משכחת לה כגון דאמר עד דנפקא לרה"י תנח ובהא קמיפלגי ר"י סבר אמרינן קלוטה כמה שהונחה ואתעבידא מחשבתו וכו' - עי' חידושי הגרע"א שהקשה דא"כ אמאי נקט ועבר ד' אמות חכמים פוטרים, הרי פוטרים אפילו לא עבר אלא אמה אחת משום דלא איתעבידה מחשבתו כיון דקלוטה לאו כמי שהונחה דמי, וכבר הקדימו בקושי' זו בתוס' ר"י, ע"ש.

וכתב הנצי"ב במרומי שדה ליישב, דלא חשיב שלא נתקיימה מחשבתו אלא היכא דנח ד' אמות או יותר רחוק ממה שנתכוין, ודקדק כן מדאמרינן נתכוין לזרוק ארבע זורק שמונה, דמשמע דזורק פחות משמונה שפיר היה חייב כיון שהוא תוך ד' אמות, דחשיב על ידי כך חד מקום. וביאור דבריו, דד' אמות הרי חשיב מקומו של חפץ, ותוך ד' אמות חשוב אותו המקום, אשר על כן עד כמה שנח החפץ תוך ד' אמות ממה שנתכוין שתנוח, חשוב שפיר שנח במקום שנתכוין ונתקיימה מחשבתו. ודבר זה מובן עוד יותר אם נימא דיסוד מעביר הוא שמוציא את החפץ ממקומו למקום אחר, דתוך ד' אמות של המקום שנתכוין חשיב שפיר שהוציא לאותו המקום שנתכוין. ואף דאמרינן בב"ק כ"ו דאם נתכוין לזרוק ד' זורק ח' לענין גלות פטור, והתם פשיטא דח' לאו דווקא ואף בפחות הדין כן, מ"מ לענין שבת אשר יסודו כנ"ל

שפיר חשיב בפחות מח' דנתקיימה מחשבתו וחייב, וכדברי הנצי"ב.

והתוס' רי"ד והגרע"א ס"ל דאף בפחות מח' חשוב שלא נתקיימה מחשבתו, וכן הוא להדיא בכ"מ פ"א מהל' שבת ה"ח בשם הרמ"ד דאפילו מכוין לרה"ר ועברה האבן אמה אחת יותר פטור דלא איעבדא מחשבתו.

ויש לבאר מאי דנקט דווקא ח' באופן אחר, והוא ע"פ דברי המרכבת המשנה פ"א מהל' שבת בביאור מה שפסק הרמב"ם דנתכוין לזרוק ח' וזרק ד' חייב, דהוא משום דניחא ל' במלאכה זו מאחר דעל ידי זה נתקרב למקום שרצה להניח, ולא דמי לנתכוין לזרוק ד' וזרק ח' דנשאר רחוק מהמקום שרצה כמו שהיה מקודם. וע"פ דבריו מובן דבנתכוין לזרוק ד' וזרק ו' חייב, דהא נמצא דהוא יותר קרוב למקום שרצה משהיה מתחילה, ושפיר ניחא ל' בכך. ולפי זה נמצא דנתכוין לזרוק ח' וזרק י"ב יהיה חייב מאחר שהוא יותר קרוב למקום שנתכוין ממנו שהיה קודם. ולפי ביאור זה ליתא לראיית הנצי"ב נתכוין לזרוק ד' וזרק ח' לנידון דידן.

כ) א"ל רבינא לרב אשי ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דמחייב הי' ר' יהודה שתיים אי להכא קבעי לה להכא לא קבעי לה וכו' - ע"י ברש"י דמבואר שפירש דכונת הקוש"י היא דלא יתחייב אלא משום הוצאה ולא משום מעביר, דאי כונתו שתנוח בסוף ד', הרי לא היתה כונתו שתנוח בתחילה וליכא העברת ד' אמות אלא הוצאה אריכתא, ואי נתכוין שתנוח בתחילת ד' הרי ליכא כונה כלל לסוף ד'. והקשה הגרע"א, וז"ל: קשה לי דמהיכא תיתי דלא ניחייב"י על העברה דהא נעשתה מחשבתו בהנחה לסוף ד' ועבר מתחילת ד' דהיינו דמיד כשיצא מפתח ביתו הוי קלוטה והויא הנחה לענין זה למיחשבי לעקירה דלגבי זה לא שייך ענין מחשבתו דהא אף במונח מעצמו באויר רשות הרבים שייך קלוטה וחייב העוקרו משם, עכ"ל. וע"ש שדקדק הגרע"א מדברי התוס' ד"ה הרי כתב שם משמעון שפירשו באמת כן דיסוד קושיית הש"ס היא דלא יתחייב אלא משום מעביר, והא דלא חייב משום הוצאה אריכתא היינו משום דכיון דמיד בכניסתו לרשות הרבים אמרינן דקלוטה כמי שהונחה דמיא ולהנחה שם הרי לא נתכוין, הרי אינו מתחייב עבור הוצאה ושוב ליכא לחייבו אלא משום מעביר ד' אמות ברה"ר.

ולכאורה י"ל בביאור דברי רש"י, דס"ל דאף דקלוטה כמי שהונחה דמי, מ"מ לא מהני לבטל עקירה הראשונה שהיא עקירה ממש, אשר משו"ה שפיר כתב רש"י דמתחייב משום הוצאה אריכתא מחמת עקירה הראשונה שלא נתבטלה. ועפ"ז יש ליישב גם קושי' הב' דהגרע"א אמאי לא יתחייב משום מעביר ד' אמות מאחר דע"כ איכא הנחה בתחילת הרשות על ידי קלוטה כמי שהונחה דמי ושוב איכא הנחה אחר ד', דיי"ל דעד כמה שאין דעתו שינוח מיד בכניסתו לרשות היחיד, אף דקלוטה כמי שהונחה דמיא מ"מ הרי זה אינו חשוב נגד עקירה הראשונה ובהיות דעקירה הראשונה היתה מרשות היחיד ולמעביר ד' אמות בעינן לדעת רש"י עקירה והנחה ברה"ר, שוב ליכא לחייבו אלא משום הוצאה אריכתא. רק אילו היה דעתו שינוח בתחילת רה"ר ושפיר היתה חשובה הנחה לגמור הוצאה, אז הוא דממילא היה נחשב גם עקירה לענין מעביר ד' אמות, (אלא דאז פטור משום דלא היה דעתו על ההנחה), אך היכא דאין דעתו לכך חשוב הכל הוצאה אריכתא אף דקלוטה כמי שהונחה דמיא. ועוד י"ל בצורה יותר פשוטה, דבלא דעתו להנחה דבתחילת הרשות הרבים בטלה הנחה דעל ידי קלוטה כמי שהונחה מדי להנחה הממשית שבסוף ד', ושוב ליכא אלא הוצאה אריכתא, דמאחר דלא חשיבא הך הנחה שוב ממילא ליכא עקירה מרה"ר לענין מעביר ד' אמות.

ולדעת רש"י תתיישב קושיית התוס' לעיל דף ה' האידך שייך זורק ח' אמות אי קלוטה כמי שהונחה דמי בפשטות, דכל הנחה דקלוטה כמי שהונחה אשר בני העקירה ממש וההנחה ממש בטל ואינו חשוב .

והתוס' שתירצו באופן אחר היינו משום דלא ס"ל הכי, אלא שפיר הוה מהני הנחה דקלוטה כמי שהונחה לבטל העקירה הראשונה .

והנה לקמן הביאו בגמ' ראייה מדין זה לנתכוין לזרוק ח' וזרק ד', ומכאן הקשה הגרע"א על מה שרצה הוא ליישב דברי רש"י, ע"ש, אך לדברינו אתי לכאורה שפיר, דמדינא דסוגיין נלמד דאילו לא היה דעתו שתנוח בתחילת רה"ר לא הוה חשיב הנחה לחייב לענין הוצאה ושוב ממילא לא היה חשוב עקירה לענין מעביר ד' מאחר דהוי המשך מלאכת הוצאה שעל ידי עקירה הראשונה, אך יסוד הדברים הוא ממאי דאף דקלוטה כמי שהונחה מ"מ לא מהני לחייב אלא היכא דנתכוין לכך, והוא הדין והוא הטעם בנתכוין לזרוק ח' וזרק ד' הרי לא נתכוין להנחה בד' אמות.

ועל דברי התוס' הקשה הגרע"א דהא שפיר נוכל לחייבו גם על הוצאה מדין קלוטה בהנחה של תחילת ד' דאף שרצונו שתנוח בסוף ד' מכל מקום הרי הוי ככתב שם משמעון, והכא לא שייך חילוק הש"ס לקמן דהתם כל כמה דלא מיכתב שם לא מיכתב שמעון, דהא למ"ד קלוטה כמי שהונחה דמי אי אפשר לזרוק לסוף ד' אם לא בחיוב הוצאה על ידי הנחה דתחילת ארבע מדין קלוטה וקודם שבא לכלל העברה שלבסוף ארבע הא נגמרה הוצאה, ע"ש שנשאר בצע"ג.

וכתב בשפת אמת ליישב, דכיון דאלו היה נח ממש בתחילת רה"ר היה פטור משום דלא נתכוין לכך, והוי כנתכוין לזרוק שמונה וזרק ארבע דמסקינן דפטור, אין הנחה דעל ידי קלוטה כמי שהונחה דמי חמורה מהנחה ממש ואינו חייב על ידה.

ואפשר דיש ליישב באופן אחר, דמאי דהוי שם בכלל שמעון או ד' אמות בכלל שמונה אמות, הרי פירושו דמאחר דהפרט הוא חלק בלתי נפרד מהכלל, נחשבת מחשבת הכלל כמחשבת כל פרט אשר מהוה חלק בלתי נפרד ממנו. אך בזרק ד' לתוך רשות הרבים, הרי לדעת התוס' מעביר ד' אמות שפיר איכא, ואין הנידון אלא שיתחייב משום הוצאה מצד הקלוטה כמי שהונחה אשר בתחילת הרשות הרבים, אשר בזה, אי אפשר לומר דליהוי המחשבה על ההעברה מחשבה על הוצאה. אלא דבדברי הרשב"א מבואר דלא ס"ל לחלק בכך, ע"ש שכתב דהוצאה וזריקה והעברה הכל אחת היא לענין זה דמחשבתו לכך.

כא) אמר לי' באומר כל מקום שתרצה תנוח - זהו בנידון דידן, אבל בנתכוין לזרוק ב' וזרק ד' איתא בב"ק כ"ו ע"ב דפטור, וכתב שם רש"י בד"ה אם, וז"ל: אבל בנתכוון לזרוק שתיים וזרק ארבע אפילו אמר כל מקום שתרצה תנוח פטור שעיקר המחשבתו אינו למלאכה, עכ"ל. והנה ביאר בזה בברכת שמואל כתובות ס"י י', דמאי דמהני בנתכוון לזרוק ד' וזרק ח' כשאומר בכל מקום שתרצה תנוח, זהו משום דאיך שיהיה חשב לעשות מלאכת איסור, אלא דבעינן שתיעשה מחשבתו, לזה הוא דמהני מה שאומר בכל מקום שתרצה תנוח, אבל בזרק ב' דלא נתכוון למלאכת העברה כלל, לזה בעינן כונה בחיוב למלאכה, אשר לזה לא מהני מה שאומר כל מקום שתרצה תנוח.

ויש לעיין לכאורה מסוגיין, דכד אומר כל מקום שתרצה תנוח הרי ליכא כונה חיובית למעביר ד' אמות דהא ניחא ל' גם אם ינוח בתחילת ד', והאיך אמרינן בזה דחייב. אלא דיש לחלק בין הנושאים, דהתם מיירי דנתכוין בעצם לזרוק ב' אלא דאמר כל מקום שתרצה תנוח, כלומר, דלא איכפת ל' אם למעשה ינוח בסוף ד', אשר בזה מאחר דליכא כונה למלאכה הרי הוא פטור, אכל בני"ד מיירי דיסוד כונתו בזה הוא שכל מקום שתרצה תנוח, כלומר, דעיקר כונתו הוא לשניהם, אשר בזה שפיר סגי להתחייב.

כב) רש"י ד"ה ולא היינו דבעי מיני' כו' ואמר לי' באומר כו' - הכי נמי בתרויהו מיפטר לא שנא נתכוון לזרוק ח' וזרק ד' ולא שנא לזרוק ד' וזרק ח' פטור - וכן מבואר גם מדברי התוס' ד"ה הרי דפרך אתרויהו. והקשה הגרע"א, וז"ל: ובאמת תמוה לי

להסוברים דמה דאמרינן ולא היינו דא"ל רבינא לר"א בא לסתור הדין דנתכוין לזרוק ח' וזרק ד' והיינו מדלא מוקי בבעי ל' שתנוח לסוף ד' והיינו לפי הצד דאמרינן דאף בלא ניחא ל' שתנוח שם אית בי דין קלוטה כמי שהונחה הא מה דבאמת בנתכוין לזרוק ח' וזרק ד' דלא דמי לשם משמעון היינו כדאמרינן מי דמי התם כמה דלא כתב שם לא מכתב ל' שמעון הכא כמה דלא זריק ד' לא זריק ל' תמניא הא זהו שייך אם לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה אלא דנח לסוף ד' דהיה אפשר בזריקת תמניא בלא ההנחה שבינתים אבל לר"י דקלוטה כמי שהונחה הא דמי ממש לשם משמעון דהרי בזריקת עד סוף ד' בהכרח שנח כדנפקא מהבית מטעם קלוטה והוי ממש כמו שם משמעון, וצ"ע.

ולפי מה שביארנו לעיל אות כ' בדעת רש"י דאף דקלוטה כמי שהונחה דמי מ"מ עיקר העקירה היא העקירה הממשית ואין חייב על ידי עקירה שעל ידי הנחה דקלוטה אא"כ היתה מחשבתו בכך, י"ל עדיין אף לענין נתכוון לזרוק ח' וזרק ד', דאף דע"כ בכל זריקת ח' איכא נמי הנחה בסוף ד' עלי ידי קלוטה כמי שהונחה דמי, מ"מ עד כמה שאין מחשבתו בכך חשיבא עיקר ההנחה הממשית ואין ההנחה שבסוף ד' מחייבתו, ולעולם אינו דומה לכותב שם משמעון דבכונת כתיבת שמעון מונח כונה למעשה המלאכה דכתיבת שם.²

והנה איתא לקמן ת"ר הזורק מרה"ר לרה"ר ורשות היחיד באמצע ד' אמות חייב פחות מד"א פטור מאי קמ"ל הא קמ"ל רשויות מצטרפות ולא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמי, ופי' רש"י דר"ל דלא מיחייב משום הוצאה משום דקלוטה לאו כמי שהונחה דמי. והקשה עליו הרשב"א דמנא לן דפטור משום דקלוטה לאו כמי שהונחה דמי, הא אי אפשר לומר קלוטה להתחייב עליה אלא באומר כל מקום שתרצה תנוח, הא לאו הכי לא, ומכיון שכן, מני"ל דלית ל' קלוטה כמי שהונחה דמי דילמא אית ל' ושאיני הכא דלא אתעבידא מחשבתו.

ועפמשני' בדעת רש"י י"ל דשפיר מוכח דקלוטה לאו כמי שהונחה דמיא, דהא דפטור ברצה שתנוח בסוף ד' ולא מיד בכניסתו לרה"ר, זהו רק משום דאמרינן דהויא הוצאה אריכתא ומתבטלת ההנחה דקלוטה שבכניסה לרה"ר להנחה הממשית שבסוף ד', וכמשי"כ לעיל, אבל בנידון דידן הרי לא משתייך הך כניסה לרשות היחיד באמצע להעברת ד' אמות ברה"ר ולא שייך בזה לומר דהוי מעביר אריכתא כמובן, אשר ממילא בכונתו לזרוק מרשות הרבים לרשות הרבים דרך רשות היחיד שפיר שייך שיתחייב משום הוצאה מצד ההנחה דקלוטה כמי שהונחה דמי ברשות היחיד, דהא ס"ל דאף בלאו רצונו לנח שם הוי קלוטה כמי שהונחה, וממילא שפיר מוכח דקלוטה לאו כמי שהונחה דמי מדלא מיחייב משום הוצאה ואין זה דומה למה שהקשה הרשב"א מהציור דלא חיישין דילמא נפלה ויתחייב על ידי כך, דשאני התם דאין רצונו שיהיה שם בכלל, משא"כ הכא הרי רוצה שתעבור דרך רה"י בדרכה לרה"ר האחר ושפיר תהא נעשית מחשבתו, דבאופן זה שפיר דומה ממש לכותב שם משמעון, ודוק. והרשב"א שהקשה אפשר דהיינו לשיטתו דלעיל דהיכא דאינו רוצה שתנוח שם לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמי.

כג) תוד"ה הרי כתב שם משמעון - ולהכי קאמר הש"ס לאו היינו דאמר ל' רבינא לרב אשי דלא הוה ל' לאתווי מילתי' דרבינא אלא שרוצה לסתור לו אף מה שהיה פשוט לו הרי כתב שם משמעון - ביאור

ראיתם, ע"י מהרש"א, דלפשוט איבעיא דילי נתכוין לזרוק ד' וזרק ח' היה ל' להשיב בפשיטות דהיכא דבעי הא לא נח ולא הוה ל' לאתווי מילתא דרבינא אי לאו לסתור גם פשיטותי' דילי. ודבריו לכאורה טעונים ביאור, האיך שייך לומר דנתכוין לזרוק ד' וזרק ח' פשוט הוא, הרי הגמ' מסתפקת בדין זה. אלא נראה כונתו, לא דהוה אמרינן הכי מסברא, דהא מסתפקינן בזה, אלא דהך מילתא דנתכוין לזרוק ד' וזרק ח' פטור יש להוכיח ממסקנת סוגי' דלעיל דמסיק דפליגי רבי יהודה ורבנן הוא באומר עד דנפקא לרה"ר תנוח, דטעמא דרבנן דפטרי הוא משום דלא נתכוין אלא על הנחה בתחילת הרה"ר ולא בריחוק ד' אמות, אשר הוא הדין והוא הטעם בנתכוין לזרוק ד' וזרק ח' פטור דהא אין כונתו אלא על ד' ולא על ח'. ועי"כ דמאי דהוצרכו בגמ' להוכיח מס"ד דרבינא ולא ממסקנת הגמ' הוא לענין הך מילתא דנתכוין לזרוק ח' וזרק ד' דאף בזה פטור.

נמצא מבואר מסוגיין שהוכיחו לדין נתכוין לזרוק ד' וזרק ח' מדינא דנתכוין שינוח בתחילת הרה"ר ונח בריחוק ד' אמות בתוך הרה"ר. והעיר בקה"י האיך אפשר למילף הכי, הא י"ל דלעולם בנתכוין לזרוק ד' וזרק ח' חייב, ומאי דפטור בנתכוין שינוח בתחילת הרה"ר הוא משום דמאחר דלא נתכוין אלא שינוח בפתח הרה"ר, נתכוין להוצאה ולא להעברת ד' אמות כלל, משא"כ בנתכוין לזרוק ד' וזרק ח', הרי עכ"פ למלאכת העברה ומהיכי תיתי שיפטר עבור זה שהלך החפץ עוד ד' אמות, ושפיר אפשר לחייבו עבור פעולה זאת שנתכוין בה להעברת ד' אמות. ויעו"ש שצידד לומר דלעולם עיקר הלימוד הוא לנתכוין לזרוק ח' וזרק ד' דפטור דלא נעשה כונתו, וד"ז ילפינן מדרבנא, וממילא שמעינן דכל שכן נתכוין לדי' וזרק ח' דפטור כדמוכח הסוגי' דזה פושט יותר לפטור, אלא דיעו"ש דזה לא יתכן לדעת הרמב"ם והרשב"א דס"ל דהך דינא דנתכוין לח' וזרק ד' לא הוכיחו כלל מדרבנא ולמעשה חייב, ועי"כ דהאין הוכחת הש"ס אלא לדין נתכוין ד' וזרק ח' והדר יקשה האיך ילפינן להך מילתא מנתכוין שתנוח בתחילת הרשות הרבים, וצ"ב.

והאמת דדבריו נסתרים לכאורה גם מדברי התוס' שדנו לומר דמדקשו מרבינא עי"כ דפירכת הגמ' גם על הא דנתכוין לח' וזרק ד', דלמשי"כ בקה"י לעולם לא שייך ללמוד דנתכוין לדי' וזרק ח' פטור אלא מקי"ו דנתכוין ח' וזרק ד', ומאי דסתפקו התוס' אי אף בדין זה דנתכוין לח' וזרק ד' פטור, וצ"ב. ובחידושי הגרע"א תמה על דברי התוס' עירובין דצ"ח ע"ב דס"ל דאם אינו רוצה שתנוח לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה, דא"כ מה היא הוכחת הש"ס ממה שהיכא דנח בריחוק ד' אמות ולא אמר כל מקום שתרצה תנוח דפטור, הרי התם מאי דפטור הוא משום דעד כמה דלא היה כונה שתנוח בתחילת הרה"ר ליכא התם הנחה כלל, דהא כיון שלא נתכוין לא אמרינן דקלוטה כמי שהונחה, ולעולם איכא למימר דנתכוין לזרוק ח' וזרק ד' חייב.³

³ ועפמשני' לעיל דלהתוס' להך ס"ד דחייב שתיים לא אחינן עלה מלך קלוטה כמי שהונחה כלל אלא מהני עקירה שצדקה"י אף לענין מעביר ד"א צדקה"י אחי שפיר. וכן כרידל לומר לדעת התוס' דעירובין אשך ביאר רעק"א דצדיהס דס"ל דלא בעינן למעביר ד"א עקירה או הגחה צדקה"י, דהא לדידהו לא בעינן הגחה מיד צדקות הרבים דהא לא בעינן שתהא העקירה משם וסגי בעקירה מרשות היחיד גם לענין מעביר ד' אמות. אלא דקשה לפי זה מאי הקשו אי צדי בעי להאזי לא צדי לה, דאי כונתו שתנוח בדי' אמות תוך רה"ר שפיר אפשר לחייבו שנים גם על הוצאה וגם על העברה. והציע בחור אחד ד"ל דעד כמה שהיתה מתחצתו לזרוק ד' לתוך רה"ר, הרי מתפרש מתחצתו להעברה ולא להוצאה, דהא להוצאה לא היה כריד שייכנס ד"א לתוך רה"ר, וליכא מתחצת הוצאה. אלא דלפי זה יקשה מה יועיל בזה מאי

² אכן זה יתכן דווקא לשיטת רש"י דלית ל' יסוד זה ללא חשיבא הגחה דקלוטה כמי שהונחה כלפי הגחה ממש, אצל התוס' פליגי עליו ביסוד זה, כאשר ביאר מו"ר זצ"ל, ולדידהו ליכא למימר הכי. ולדידהו י"ל כנ"ל דצדקה"י אינו דומה לשם משמעון כיון דלעולם אין ההגחה חלק מההעברה.

עכ"פ מבואר מדברי רש"י ותוס' דמחמת הקושי על ס"ד דרבינא אמרין דגם נתכוין לדי' וזרק ח' גם נתכוין לח' וזרק ד' פטורים. אכן יעויין ברמב"ם פ"יג מהל' שבת הכ"א שכתב, וז"ל: המתכוון לזרוק שמונה אמות ברה"ר ונח החפץ בסוף ארבעה חייב שהרי נעשה כשיעור המלאכה ונעשית מחשבתו שהדבר ידוע שאין זה החפץ מגיע לסוף שמונה עד שיעבור על כל מקום ומקום מכל הח' אבל אם נתכוין לזרוק ארבעה ונח החפץ בסוף ח' פטור לפי שנח במקום שלא חשב שתעבור בו וכש"כ דתנוח וכו', עכ"ל. ועי' עוד חידושי הרשב"א בסוגיין שהביא דברי הרמב"ם דלשיטת הרמב"ם מאי דאמרו בסוגיין ולא היינו דאמר ל' רבינא לרב אשי וכו' אין הכונה אלא לנתכוין לדי' וזרק ח', אבל נתכוין לח' וזרק ד' באמת חייב, ומהטעם שכתב הרמב"ם.

ועיין חידושי הגרע"א שהקשה על דברי הרמב"ם דלדבריו אמאי לא מוקי לעיל שרצה שינוח בסוף ד', ומי' חייב ב', כלומר, גם על הוצאה, משום דהוי כמו נתכוין לח' וזרק ד' דחייב. וכתב לבאר דברי הרמב"ם ע"פ דעת התוס' הנ"ל דהיכא דאין לו כונה שינוח שם לא אמרין דקלוטה כמי שהונחה דמי, ומאחר דלא הוי כמונח בתחילת הרה"ר אין לחייבו ב'.

עוד יש לעיין, דלדעת הרמב"ם תקשה לכאורה כהערת התוס', דלדין זה דנתכוין לדי' וזרק ח' לא הוה בעינן לרבינא אלא איכא למילף לה מדמוקמינן לפלוגתת ר' יהודה ורבנן באומר שתנוח מיד בכניסה דלרבנן פטור לגמרי משום דלא נעשה מחשבתו. לכאורה היה אפשר לומר בזה דממאי דס"ל לרבנן שפטור היכא דאמר שתנוח בתחילת רה"ר אין להוכיח, דהתם מיירי לעינן הוצאה, ולענין הוצאה בעינן הנחה כחלק מחפצא דמעשה המלאכה, אשר לענין זה הוא דאמרין דהיכא דרצה שתנוח בתחילת רה"ר ולמעשה לא נח שם אלא בריחוק ד"א אין לחייבו משום הוצאה, משא"כ בנתכוין לדי' וזרק ח' דהוא לענין מעביר, דיסוד המלאכה הוא העברת ד' אמות ואין ההנחה והעקירה אלא כנאני, כדחזינן מה דלהתוס' מהני עקירה והנחה ברשות היחיד, בזה יתכן דשפיר אמרין דאף שלמעשה לא נח היכן שרצה, עד כמה שנתכוון להעברת ד' אמות ולמעשה היה הנחה יתכן דסגי בזה להתחייב, אשר בזה הוא דהוצרכו להקשות דווקא מקושיא דרבינא.

וה"ט דסוגיין לשיטת הרמב"ם, עי' חידושי הרשב"א דגרס "גופא", והיתה קושית הגמ' אמאי דפשיטא ל' דהוי כשם משמעון דהא לא דמיא, משום דשפיר יכול לזרוק ח' בלי שינוח בד', ותירצו דבכל זאת אי אפשר בסוגיין ניהי אי בכדי שיחשב כמו שם משמעון בעינן שתהא נעשית מחשבתו גם לענין ההנחה, מה דלית ב' בזרק ח' ונח בד', או דלא בעינן שתהא נעשית מחשבתו אלא לענין עצם ההעברה, ולא לענין ההנחה, אשר זה שפיר איתא בזרק ח' נח בד'. וכן מדויק

דנתכוין לזרוק ח' וזרק ד' חייב, סו"ס לא היה כאן כונתו למוציא אלא למעביר. וז"ל לעד כמה דנימא דנתכוין לזרוק ח' וזרק ד' חייב, הרי בכל כונת זיקה ד' לותר רה"ר זיקה מעל הכניסה לרה"ר והרי זה חסוד מחשבתו גם לענין הולאה כיון שזעדתו גם ההנחה מיד בכניסה שהוא בתוך המחשבה לזריקה ד', ומוכח דאין ד' בכלל ח' דנתכוין לזרוק ח' וזרק ד' פטור, אשר משו"ה בעינן שיאמר כל מקום שתלצה תנוח. כן ז"ל לדברי התוס' בעיורבין וכפי הגנת רעק"א דלמעביר לא בעינן עקירה והנחה ברה"ר. וזוה לא יקשה קושית רעק"א הג"ל. אלא דרעק"א שהקשה שפיר יקשה, שהרי הקשה על דברי התוס' דין שכתבו להדיא דמלך קלוטה כמי שהונחה בתחילת רה"ר איתנו, וכדברי רש"י, וע"כ דלכניהם דליבור זה ללא כדניהם בעיורבין, אשר זה שפיר הקשה רעק"א דלכניהם דלחין ללמוד משם כיון דלא נתכוין שתנוח שם לא אמרין דהוי כמי שהונחה.

באמת בלשון הרמב"ם שכתב דמאי דחייב הוא משום דאי אפשר העביר ח' בלא שיעביר ד', דלא דיינינן אלא על עצם ההעברה ולא על ההנחה. אמנם גופא דמילתא צ"ב אמאי לא בעינן שתהא נעשית מחשבתו לענין ההנחה, וכקושיית הש"ס, דהא לא דמיא לשם משמעון דעשיית המלאכה דכתבת שם ע"כ דכלולה במחשבתו, משא"כ עשיית מלאכה דמעביר, דהא אין ההנחה בסוף ד' בכלל מחשבתו.

ואשר מבואר לכאורה מזה, וכן כתב באמת באבי עזרי, ע"ש, דע"כ דיסוד המלאכה אינו אלא עצם החפצא דההעברה, ומאי דבעינן לעקירה והנחה הוא רק שיחשב העברה ממקום למקום, ונעשית מחשבתו דבעינן, זהו דווקא שתהא מחשבתו על עצם המלאכה, אשר ממילא סגי במה שנעשית מחשבתו לענין העברת ד' אמות שהוא בכלל העברת ח', ולא בעינן שתהא מחשבתו על ההנחה בסוף ד', באופן דשפיר דומה להכותב שם משמעון. ושוי"ט דהש"ס בהך מילתא גופא, דלס"ד הוה סבירא לך דבעינן שתהא נעשית מחשבתו גם לענין ההנחה (או משום דס"ד דההנחה בכלל עצם החפצא דהמלאכה, או משום דס"ד דאף דאיהו בכלל עצם החפצא דהמלאכה, מי' מאחר דלחייב המלאכה בעינן לה שפיר בעינן שתהא מחשבתו גם עליה), ואילו מסקנת הש"ס היא דעצם המלאכה היא ההעברה ולא בעינן שתהא נעשית מחשבתו אלא לענין עצם המלאכה, אשר ממילא שפיר דומה לשם משמעון, וכמשנ"ת.

וע"ש באבי עזרי שרצה לחלק בזה בין העברה לבין הוצאה, ודלא כמבואר בחידושי הרשב"א, דבהוצאה מהוה ההנחה חלק מעצם החפצא דמלאכת הוצאה אשר ממילא לענין הוצאה שפיר בעינן שתהא נעשית מחשבתו. ועכ"פ בדברי הרשב"א מבואר להדיא דליכא נפ"מ בזה בין העברה וזריקה לבין הוצאה.

ועי' מרכבת המשנה פ"א מהל' שבת ה"ח שביאר דברי הרמב"ם באופן אחר, דחשוב נעשית מחשבתו על ידי מה שהוא יותר קרוב עכשיו למקום שרצה שיהיה ממה שהיה מקודם. ולפי' כתב דהיכא דנתכוין לזרוק ח' וזרק י"ב חייב, דמקודם היה בריחוק ח' ועכשיו אינו אלא בריחוק ד'. ופשוט דלדברי האבי עזרי אין הדבר כן. והנה לפי דבריו איכא נעשית מחשבתו גם מצד ההנחה, ואף זה בכלל המחשבה שתנוח אחר ח' והרי הוא כשם משמעון, וסתנימת לשונו של הרמב"ם משמע לכאורה דאין הוא בכלל שמונה אלא לענין ההעברה ולא מצד ההנחה, ומשמע לכאורה כביאורו של האבי עזרי.

ודעת הראב"ד בב"ק דף כ"ו, הובאו דבריו גם במאירי שם, דבנתכוון לזרוק ד' וזרק ח' שפיר מהני על זה מה שאומר כל משום שתרצה תנוח, אבל בנתכוין לזרוק ח' וזרק ד', דס"ל בזה כרש"י ודעמי' דלמסקנא נקטינן דפטור, לא מהני אפי' אם אמר כל מקום שתרצה תנוח, דאפי' בכה"ג פטור, דארבע בכלל שמונה אבל אין שמונה בכלל ארבע. וכונתו לכאורה, דבנתכוין לזרוק ד' וזרק ח' כשאומר כל מקום שתרצה תנוח פירושא דמילתא הוא דאף דעיקר רצונו היה ד', מ"מ עד כמה שנח באופן שיש בכללו ד' הרי זה שפיר בכלל מחשבתו, משא"כ בנתכוין לזרוק ח' וזרק ד' דבכל מקרה ליכא הנחה במה שנתכוין, דהא אין ח' בכלל ד', ודוק.

נד) ת"ר הזורק מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע ד' אמות חייב- עי' רש"י דהיינו אם עבר ברשות הרבים ד' אמות, וחייב אפילו על ידי צירוף, ומבואר בגמ' דהחידוש בזה הוא דרשויות מצטרפות, וכתב רש"י דהיינו דלא כר' יוסי דאמר המוציא לשתי רשויות פטור. אכן יעויין חידושי הרשב"א שהקשה על דברי רש"י ד"אינו מחוור בעיני דא"כ מלתא דפשיטא לי לר' יוסי לפטורא מתמהי' הך ואמרין פשיטא לחיובא ועוד דשקלי בה אביי ורבא ורב אשי (לעיל דף פ'), והתם איתא רבה אביי ורבא) ומסתברא דלאו שייכי אהדדי דהתם המוציא חצי זית וחזר והוציא חצי זית הלכך דינא הוא דלא יצטרפו אלא כשתי הוצאות מוחלקות הן לגמרי אבל הכא דבזריקה אחת דינא הוא שיצטרפו כנ"ל". וכן מדויק כדברי הרשב"א

ברמב"ם שבפיי"ח מהל' שבת הכי"ד פסק כר' יוסי, ואילו בפיי"ג הי"ז פסק דרשויות מצטרפות.

ונראה ביסוד מחלקותם שנחלקו בגדר דברי ר' יוסי, דלכאורה יש להבין דבריו ב'י' אופנים, די"ל דסברא הוא בהצטרפות, כלומר, דעד כמה דהוי ב'י' רשויות אינו מצטרף, או יש לומר באופן אחר, דבעצם שפיר היה מצטרף, אלא יסוד דינא דר"י יוסי הוא הדרשות **מפסיק**. והנה אם נימא דהוי שאלה בצירוף בעצם, ודאי דיש לחלק כמו שחילק הרשב"א, דדווקא היכא דהוי ב' מעשי הוצאה כל אחד בחצי שיעור הוא דאין הרשויות מצטרפות, אבל היכא דהוי מעשה אחר אשר מחמתו עובר ד' אמות ב'י' רשויות הרבים שפיר איכא צירוף. אך נראה דס"ל דרש"י דיסוד דינא דר' יוסי הוא הדרשות האמצעי מפסיק, כלומר, דבעצם היו מצטרפין אף ב'י' חצאי זיתים ב'י' רשויות, רק דנתחדש הדרשות שבאמצע מפסיק, ומאחר דאמרינן שהוא מפסיק, הרי הוא מפסיק גם ב"י, דלולא הא דהוא מפסיק היה חייב גם ב'י' חצאי זיתים דשפיר היו מצטרפים, וכנ"ל.

עכ"פ מבואר מדברי רש"י דהא מיהא בעינן שיעבור ד' אמות ברשויות הרבים, ולא מצטרף מה שעבר ברשות היחיד, וכ"ה ברמב"ם הנ"ל פיי"ג הי"ז, ע"ש. אך עניין פירוש רלב"ג על התורה פרשת יתרו (הובאו הדברים במרכבת המשנה פיי"ג מהל' שבת) דמקום הרשות היחיד שבינן ב'י' רשויות הרבים מצטרף להשלים שיעור ד' אמות, דמאחר דכתיב שבו איש תחתיו ואל יוציא איש ממקומו, כאן הרי הוציא החפץ ממקומו הראשון.

ולכאורה היה נראה דתליא הך מילתא בגדר דינא דמעביר ד' אמות, דלדברי בעה"מ דהוא משום הוצאת החפץ ממקומו, שהוא ד' אמות, לכאורה מסתבר כדברי הרלב"ג, דסו"ס הוצא החפץ ממקומו, דבהיותו ברשות הרבים קנה מקומו ושוב אם העביר ד' אמות הוציא חוץ למקומו, אך אם היא מלאכה מסויימת של מעביר ד' אמות ברשות הרבים פשוט לכאורה דאין מה שהלך ברשות היחיד בכלל. אכן אף לדעת בעל המאור ביארנו לעיל פ"ק דלעולם יסוד המלאכה הוא מעביר ד' אמות, ומה שכתב שהוא משום מוציא החפץ ממקומו אין זה אלא לומר אמאי הוי בכלל הוצאה, אבל לעולם מעשה המלאכה הוא העברת ד' אמות ברה"י. והאמת דאף הר"ן והרמב"ן לעיל דף ע"ג כתבו דלכן נכלל העברת ד"א בהא דתנן במתני' המוציא מרשות לרשות, וכן מבואר מדברי התוס' לעיל דף ב' ובריש פירקין דמלאכת ד"א מישך שייך למלאכת הוצאה, והכונה כנ"ל, דודאי יסוד מעשה המלאכה הוא מעביר ד' אמות ברשות הרבים, אלא דחשיבותו להיות מלאכה הוא דהוי כעין הוצאה, וכמבש"ת.

צ"ח ע"א

כה) הא קמ"ל רשויות מצטרפות ודלא אמרינן קלוטה כמה שהונחה - ע"י פ"י רש"י, דהיינו טעמא דאינו מתחייב משום הוצאה משום דקלוטה לאו כמי שהונחה דמיא. וכבר הבאנו לעיל אות כ"ב קושיית הרשב"א על דבריו דלכאורה אין מוכח מכאן דקלוטה לאו כמי דהונחה דמיא, דלעולם אף אי קלוטה כמה שהונחה דמיא הכא פטור משום הוצאה משום דלא אתעבידא מחשבתו, ע"י לעיל משי"כ יישוב קושייתו לשיטת רש"י.

וע"י חידושי הרשב"א שהביא פירושו של ר' האי גאון דכונת הש"ס היא דלמאן דאמר דאית ל"י קלוטה כמי שהונחה דמיא גם בזרק ד' אמות בצירוף ב'י' הרשויות יהא פטור משום דכיון דאמרי' קלוטה הרי הוא כהונחה ברשות היחיד באמצע כיון דרשות מחולק הוא ושוב לא יתחייב משום ד' אמות, ומשום הוצאה והכנסה לא יתחייב משום דלא אתעבידא מחשבתו. ובדברי רש"י מבואר דאף דנימא קלוטה כמי שהונחה מ"מ לא יפסיק דבר זה בין ב'י' הרשויות לענין הצירוף להעברת ד' אמות. והדברים יתבארו היטב לרש"י

לשיטתו, דנתבאר לעיל דס"ל דהיינו טעמא דחייב משום מעביר ד' אמות אף דנימא דקלוטה כמי שהונחה דמי, משום דאין להנחה שעל ידי דין קלוטה בכדי לבטל העקירה וההנחה ממש, אשר על כן שפיר חייב על ידם משום מעביר ד"א. ועפ"י מובן היטב דאף דברשות היחיד שבאמצע קלוטה כמי שהונחה דמי מ"מ אין זה מפסיק בהעברת ד' אמות ושפיר חייב, ומאי דמוכח דקלוטה לאו כמי שהונחה דמיא אינו אלא ממאי דאינו חייב גם משום הוצאה, דלענין הוצאה שפיר איכא למימר דיהינן הא דכמי שהונחה, וכמו שביארנו לעיל.

ומאי דס"ל לר' האי גאון דהא דכמי שהונחה דמיא מפסיק בהעברת ד' אמות, היינו לכאורה משום דס"ל דמאי דחייב מעביר ד"א אף דקלוטה כמי שהונחה דמיא הוא משום דבחד רשות לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא, וא"כ הכא, דהוי ברשות אחרת, שפיר אמרינן דכמי שהונחה דמיא ומפסיק בהעברת ד' האמות והיה פטור, אשר מזה מוכח דע"כ קלוטה לאו כמי שהונחה דמיא. וכן מבואר באמת בדברי הרשב"א דכ"ה סברת ר' האי גאון בזה, ע"ש ודוק.

כו) המעביר ד' אמות ברשות הרבים מקורה פטור לסי שאינו זומה לדגלי מדבר - הך דינא דאינו דומה לדגלי מדבר אין זה חידוש בדין מעביר ד' אמות אלא יסוד החידוש הוא בדין רשות הרבים, דמקורה אין לו דין רה"י, ע"י אילת השחר שכ"כ, ודקדק דהדבר כן, דהרי ד' אמות לא ילפינן מדגלי מדבר, דהא מסקינן דהלל"מ הוא, ואם איתא דדין מקורה דאינו חייב משום מעביר דין הוא במעביר, הרי זה לא ילפינן מדגלי מדבר, אע"כ דהוא ביסודו לימוד מה נחשב רשות הרבים, וכנ"ל.

ויש לעיין מה היא הסברא במאי דדווקא לענין זה דמקורה אמרינן דבעינן שיהא דומה לדגלי מדבר, דהרי לא בכל פרט ופרט בעינן שיהא דומה, וע"כ דאיכא מקום מצד הסברא לומר דמקורה לא יחשב רשות הרבים. ואולי טעמא דמילתא הוא דבמקורה נראה יותר כבית, דבמקום רבים על הכלל אין שמירה כזו מגשם ומן השמש, ודומה יותר למקום יחיד, או שמא מטעם דכמאן דמליא דמי הוא דדמי יותר לבית מלמקום רבים, וצ"ע בזה.

ועוד יש לעיין, אמאי אמרו על דבר זה דבעינן שיהא דומה לדגלי מדבר, דלכאורה אין לזה כל קשר לדגלי מדבר אלא לעגלות, כמבואר בהמשך סוגיין, וראיתי שכבר העיר על כך באילת השחר, ע"ש.

והנה כתב הרמב"ם בפיי"ד מהל' שבת הי"ו, וז"ל בא"י: רה"י שהיתה עליה תקרה או שאין ברחבה ט"ז אמה הרי היא ככרמלית וכו', עכ"ל. ומאי דהוי ככרמלית, ע"י מ"מ דקדק כן ממאי דאיתא בסוגיין דפטור, דמשמע דאסור מיהא הוי. והנה מדסתם דהוי ככרמלית משמע דדינא הכי בין לענין מעביר ד' אמות בין לענין מוציא, וכן מסתבר הכי, דהא דין זה הוא ברשות הרבים ולא בדין מעביר, וכמו שהערנו לעיל.

אלא דיש לעיין קצת אמאי נאמר דין זה להדיא דווקא לענין מעביר ד' אמות. עוד יש לדקדק בלשון הרמב"ם, דלעיל בהלכה ד' הביא כמה אופנים דהוי ככרמלית, ואילו כאן בהלכה ו' כתב בכל הני דברים שהביא דהויין **ככרמלית**, דמשמע לכאורה דאינו באמת חפצא דכרמלית, אלא דדינו ככרמלית, וצ"ב.

ויעיין בהשגת הראב"ד שכתב, וז"ל: אי"א נראה לי דמקום שאין רשות הרבים קבועה שם, עכ"ל, וע"י מ"מ שהביא דבריו וכתב שסתומים הם. ויעיין מרכבת המשנה שהביא מקור להראב"ד מדברי התוס' בעירובין דף ו' ע"ב ד"ה וכו' תימא וברשב"א המובא במ"מ בהלכה א' דמבוארות הרחבים ט"ז אמה אע"פ שמקצתן מתקצרין ואין בהן ט"ז אמה הרי זה רשות הרבים (והמ"מ שם כתב דאין סברא זו מוכרחת בנ"מ, ע"ש). והנה התם לא נאמר כן לענין רשות הרבים מקורה אלא לענין אין בו ט"ז אמה, אך מדברי הראב"ד לפי מהלך זה מבואר דהוא הדין דלענין רשות הרבים מקורה דאמרינן נמי הכי, דמאחר דרשות הרבים קבוע שם ואינו מקורה, אף אי חלק ממנו מקורה מ"מ דינו כרשות הרבים. והטעם

דאמרינן הכי, דהא אף מאי דמקורה יסוד חסרונא הוא דלא הוי רשות הרבים, ודומה הוא לאין בו ט"ז אמה.

צ"ט ע"א

כז) בור וחוליתו מצטרפין לעשרה - ע"י גיטין ט"ז
ע"ב, גידוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפין וכו', ופי' שם רש"י דמירי בתוך הגידוד (הבור) ואין מצטרפין לי' ליחשב תוכו רשות היחיד. וע"ש בתוס' שהקשו עליו מסוגיין ומסוגי דערובין דמבואר דבור וחוליתא מצטרפין לי', ועוד, דאיתא בפרק כל גגות גבי ב' חצירות זו למעלה מזו ויש גידוד ה' ומחיצה ה' דמודה רב חסדא בתחתונה הואיל ורואה פני עשרה. ובפני"ש שם כתב ליישב דעת רש"י, דס"ל דר"ח דס"ל דגידוד ומחיצה אין מצטרפין פליג על ר"י דס"ל דבור וחוליתו מצטרפין לי', ע"ש. וכן משמע באמת בדברי הר"ן על הר"ף לעיל דף ז' ע"ב שכתב דק"ל דגידוד ומחיצה מצטרפין, והיינו נמי דאמר ר"י בפרק הזורק דבור וחוליתו מצטרפין לעשרה, והוא כנ"ל.

והנראה לכאורה בזה, דיש לעיין בסוגיין דחידשו לן דבור וחוליתא מצטרפין לעשרה, דפי' רש"י לענין תוכו, מאי הו"א איכא למימר שלא יצטרפו, ומהו חידושא דהש"ס דמצטרפין. ויש לבאר דבר זה לכאורה בתרי אנפי, דיש לפרש דבהיות דהויין מחיצות אלו דבור וחוליתא מחיצות מבי סוגין, כלומר, חד בעומק וחד בגובה, הוה ס"ד דלא מצטרפי, קמ"ל דמצטרפי. או יש לפרש דלעולם אין הנידון מפאת דהויין ב' סוגי מחיצות רק משום דהויין ב' מחיצות, דלעולם הא איכא דין דבעינן מחיצת עשרה והכא כיון דהויין ב' חפצות דמחיצה ס"ד דאין מצטרפין להיותן חפצא אחת דמחיצת עשרה.

ולפי ב' צדדים אלו ישנה ביאור מסקנת הגמ' במימרא דר' יוחנן דמצטרפין, דלצד הא' יוצא דלמעשה לא איכפת לן אף אי הויין ב' סוגי מחיצות, דמ"מ מצטרפין, אך לצד הב' י"ל דלמסקנא דמצטרפין אין זה כי אם סברא בבור וחוליתא, כלומר, דבהיות שכן הוא דרך עשיית בור נחשבין החוליתא והעומק דהבור במחיצה אחת ועל כן שפיר מצטרפין.

והנה יעויין בשיטה להר"ן דכפי דרכו התם כתב דאין מסקנת הגמ' דמצטרפין אלא בור וחוליתא דשאני בור דדרכו בחוליתא על שפתו ולהכי מצטרף, ע"ש בדבריו, ועל דרך זה נראה בשיטת רש"י, וכ"כ בחידושי הרמב"ן לעיל דף ז' ע"ב, ע"ש. ועפ"ז מיושבת קושיית התוס' הראשונה, דאין ראיה מהא דבור וחוליתא מצטרפין לגידוד חמשה ומחיצה חמשה, דהתם אינה סברא אלא בבור וחוליתא גרידא, וכמ"כ הר"ן, דהתם נחשבין הבור והוליתא כחפצא א' דמחיצה אשר ממילא שפיר מצטרפים, משא"כ גידוד חמשה ומחיצה חמשה דתרי מילי נינהו, בזה שפיר י"ל דאין מצטרפין. וע"י חידושי הריטב"א בסוגיין שכתב, וז"ל: "י"ל דשאני הכא דאורחיה דבור לעשות לו חוליתא על שפתו והוה לי' כוליתא חד גוונא, עכ"ל. והתוס' שהקשו היינו משום דהבינו כצד הא' דהשאלה אי מצטרפין הוא כיון דהויין ב' סוגי מחיצות, והמסקנא דמצטרפין היינו משום דמחיצות מבי סוגים מצטרפים לענין תוכו עכ"פ, על כן שפיר הקשו דליכא בזה נפ"מ בין בור וחוליתא לבין גידוד ה' ומחיצה ה'.

ואשר נוגע לקושיית התוס' הב', י"ל עפמ"כ דשאלת הגמ' אי מצטרפין או לא לא הויה אלא בנוגע לדין מחיצה דבעינן לעשותו רשות היחיד, דבזה הוא דבעינן חפצא דמחיצה וממילא דיש לדון בזה אי מצטרפין או לא, אבל בסוגי דעירובין צ"ג ע"ב דאין הנידון בעשיית רשות היחיד אלא לענין אי מערב אחת או שתיים, בזה יתכן דאין נוגע החפצא דהמחיצה רק הא דהם מובדלים ב' טפחים, אשר בזה שפיר אמרו דכיון דהתחתון רואה פני עשרה שפיר הויה מחיצה בנוגע לנידון דהתם, ולמד רש"י דאין מסקנת הגמ', אלא דהוי חזרה מסברת המקשן דהשוה דינא דהתם

לדין גידוד חמשה ומחיצה חמשה, דלעולם לא שייכי, דהתם הוא דאמר רב חסדא דאין מצטרפין משום דלא הויין חפצא א' דמחיצה, משא"כ ביחס לעירוב דאין הנידון בחפצא דמחיצה, בזה שפיר מודה רב חסדא דכיון דסו"ס רואה התחתון פני עשרה, סגי בזה לומר דהוי מחיצה לענין עירוב, כן נראה לבאר שיטת רש"י בזה.

עכ"פ למדנו מדברי רש"י בסוגיין דחידוש דינא דבור וחוליתו מצטרפין הוי בנוגע לתוכו של הבור דנחשב כרשות היחיד. אך יעויין בפ"י הר"ח שכתב, וז"ל: והיכי דמי כגון תל ברשות הרבים וחקק בו עד ארעית רשות הרבים מקצתו עשאו בור (כצ"ל) ומקצתו עשאו חוליתא על הבור וארעית הבור עם רשות הרבים שוה לו והבור עצמה גבוהה מרשות הרבים והבור עצמה גבוהה מרשות הרבים וחוליתו למעלה ממנו אם גובה הבור וחוליתו שניהם יחדיו עשרה טפחים הרי הן מצטרפין ולמעלה מן החוליתא רשות אחרת, עכ"ל. ומפורש מכל דברי הר"ח וכן הצירוף שצירי דהנידון אי מצטרפין או לא הוי בכדי שיחול למעלה מהחוליתא דין רשות היחיד, ודלא כדברי רש"י.⁴

והנה אף לשיטת הר"ח צ"ל על דרך שכתבנו בשיטת רש"י בפרט זה דשאלת הגמ' אי מצטרפין או אין מצטרפין וחידושא דר' יוחנן דמצטרפין הוא מפאת הא דהוי בחפצא ב' מקומות (אלא דלה"ר הוי יסוד השאלה משום דב' המחיצות ב' תשמישין להם, ואילו לשיטת רש"י יסוד השאלה הוא משום דהויין ב' מחיצות), דאי לא נימא הכי קשה להבין לדעת הר"ח מהו הסי"ד שלא יצטרפו, הרי שפתו העליון שפיר גבוה מן הקרקע י', אלא דחידושא הוא דחשבו מחיצה אחת.

וע"י סוגי דעירובין דף ע"ח, לא שמיע לך הא דא"ר יוחנן בור וחוליתו מצטרפין לי' ואמאי הא לא משתמש אלא מאי אית לך למימר דמנח מידי ומשתמש וכו' ופי' רש"י דע"כ מונח בדברי ר' יוחנן דכי היכי דמצטרפין לעשרה בגובה כך מצטרפין לדי' ברוחב ובהא הוא דהקשו הא לא קא משתמש, ופי' רש"י, הא לא חזי ארבעה דידי' לתשמיש מפני החלל שהוא מהן. אמנם יעויין בפ"י הר"ח שם שפירש להא דאמרינן הא לא חזי וכו', וז"ל: והא לא קא משתמש בבור כמו בחוליתא שהבור רחב מלמטה והחוליתא צרה, עכ"ל. הרי שפירש דקושיית הש"ס אינה אלא דלא שוין הבור והחוליתא בתשמישיהו ודנין על קרקעית הבור. ודבריו צ"ב לכאורה, דמאי איכפת לן בקרקעית הבור. והפשוט והנכון בדברי הר"ח, דאזל הר"ח בזה לשיטתו, דכבר כתבנו לעיל בפ"ק לבאר בהך סוגי דעירובין על פי הר"ח דליכא להבבלי כלל דין צירוף לגבי ארבעה, ולא יקשה עליו כלל קושיית התוס' שהקשו עליו מסוגי דעירובין, ע"י לעיל שהארכנו בזה. וכן מוכח מדבריו דכתב הכא בעירובין בסוף דבריו דבירושלמי דקדקו דקדוק אחר דמצטרפין לדי', הרי מבואר להדיא מדבריו דלהבבלי לא מיירי בזה כלל, ואילו לרש"י הא סוגי מפורשת היא בעירובין, ודוק. אלא פירש הר"ח דע"כ הא דהקשו הא לא משתמש היינו בהך דינא גופא דבור וחוליתו מצטרפין לעשרה, ודלא כפירוש רש"י.

וביאור קושיית הגמ' לשיטתו, ע"פ הא דמבואר מדבריו בסוגיין דשבת דיסוד המימרא דמצטרפין לי' היינו ביחס ללמעלה מהחוליתא דהוי רשות היחיד, דס"ד דלא מצטרפי דמכיון דאין תשמיש הבור כתשמיש החוליתא שוב הרי בור לחוד וחוליתא לחוד ואין

⁴ וע"י מאירי שהזכיר האי דינא ללמעלה ממנו דהוי רשות היחיד אי מצטרפין, אלא ללא כתב כן אלא משום דכיון דכפנים הוי רשות היחיד שזו הוי אף זה רשות היחיד מטעם מינו לכתוב הויין מחיצות לעצמו לא כל שכן, אבל לא פירש כמבואר בר"ח דהוי שאלה יקירה בדין יקירי לגבי זה. ולדברי הר"ח צ"ב לכאורה אמאי האריך לאוקומי בתל שחפרו בתוכו וקרקעית הבור הוא קרקע רשות הרבים, ולא בפשטות בצור ממך וחוליתו, ויבואר לקמן בענין זה.

צירוף, דלא משתייכי חד לחברי, אשר זהו תורף קושיית הש"ס והא לא משתמש, אשר לזה אמרינן דע"כ כיון דאי בעי מנח מידי דעל ידו הוי תשמיש הבור כתשמיש החולי, הרי הם שפיר מצטרפין, דשפיר חשיב הכל מעין תשמיש אחד, ושפיר שייך למיחשב הכל כחפצא א'.

וכל זה לשיטת הר"ח שפירש בסוגיין דחידושא דמצטרפין הוא בנוגע למקום שעל החולי, אבל לשיטת רש"י שפירש דחידוש דינא דמצטרפין לי היינו ביחס לתוך הבור, הא בהך דינא דמצטרפין לי אין לכאורה נפ"מ בתשמיש החולי ואין דנין אלא אי ביחס לתוכו הוי מחיצה אחת או ב' מחיצות אשר בזה לא שייכא הך קושי' דהא לא קא משתמש כלל, על כן פירש רש"י דמונח ג"כ בדברי ר'ק יוחנן דמצטרפין לד', אשר בזה דניין על למעלה, ושפיר פי' רש"י דר"ל דאין משתמש כלל באויר. וחידוש דברי הר"ח הוא דהיכא דהויין בחפצא ב' מוקמות בב' תשמישין חלוקין אין צירוף ביניהם ושוב אין להעלין מחיצת י' טפחים לשוונות רשות היחיד, משא"כ בצירוף דרש"י דאין דנין אלא באופן ישיר על המחיצות, וכמשנ"ת, ולא מצד תשמישן, וכמשנ"ת.

ומה שהוצרך הר"ח לומר דמייירי שהיה כל הבור על הרשות הרבים ולא פירש כפשוטו דאיכא בור וחוליינו ונידון הוא על מקום החולי, י"ל דהיינו משום דאם הבור בתוך הקרקע הויין ב' סוגי מחיצות ולכא צירוף לרב חסדא דהוי כגידוד חמשה ומחיצה חמשה, ולא ניחא למימר דפליג ר' יוחנן ורב חסדא, לכך פירש שהכל למעלה מן הקרקע והוי הכל כלפי החולי סוג מחיצה אחת ושפיר מצטרף, כן העיר ב"א. אלא דלכאורה ליכא למימר הכי, דכל זה יתכן לפום פירושו של רש"י בגידוד חמשה ומחיצה חמשה, אכן הר"ח פי' כפי' התוס' דמייירי במחיצה ה' על תל גבוה ה', ושוב לא שייך ד"ז לבור וחוליינו, ואדרבה, לפי דעת התוס' פשיטא דבור וחוליינו מצטרף ושפיר היה יכול הר"ח לפרש כפשוטו. אלא דיש להוכיח דהר"ח שפירש דלא כרש"י לא מחמת קושיית התוס' מבור וחוליינו הוא, דהא לפום פירושו הר"ח בבור וחוליינו לא מוכחא מידי לענין פירוש רש"י בגידוד חמשה ומחיצה חמשה, וע"כ דמטעם אחר הוא דפליג על רש"י. ואולי אפשר לצדד דהיינו משום דס"ל דבצירוף רש"י בגידוד חמשה ומחיצה חמשה לכו"ע ליכא צירוף כלל, דימאחר דב' סוגי מחיצות הם ליכא צירוף בניניהו כלל ואף לר' יוחנן, אשר משו"ה הוצרך הר"ח לפרש דמייירי שהיה על קרקע רשות הרבים, דשוב הוי סוג מחיצה אחת כלפי שטח החולי שכולו מוגבה י' מרשות הרבים, אשר בזה שפיר איכא צירוף, וכמשנ"ת.⁵

כת' תוד"ה מסייע לי' לר' יוחנן דאמר בור וחוליינה מצטרפין לעשרה - ומייירי שהחוליא גבוה עשרה דבאינה גבוה י' לא מיחייב נוטל ונותן על גבה וכו' - מבואר מדבריהם דהא דבור וחוליינה מצטרף לעשרה לא מהני לענין שיהא הנותן על גבי החולי חייב, אלא בעינן דתהא החולי גבוהה בעצמה י"ט, וכן מבואר בדבריהם לקמן בע"ב ד"ה לאחרים דהיכא דאין החולי עצמה גבוה י' לא אמרינן ק"ו. ומתבאר

מתוך דברי התוס' דאף דכלפי העומד בתוך הבור שפיר אמרינן דבור וחוליינו מצטרף, מ"מ לענין העומד על גבי החולי לא מהני הצירוף אלא בעינן שתהא החולי עצמה י"ט, ויש לעיין מה הוא טעמא דהך מילתא. ואולי נימא דבשלמא למאן דקאי בתחתית הבור, שפיר מצטרף הבור והחולי לחשבו כמוקף מחיצה די' טפחים, דסו"ס הרי מובדל י"ט מבחוץ, אכן להעומד על החולי יתכן דלא מהני צירוף זה, דחשוב שעומד על החולי גרידא, דהחולי מאחר שאינה במקום כתלי הבור ממש אינה מצטרפת לענין זה עם עומק הבור אלא חשובה כדבר בפני עצמה, והעומד על גבה חשוב כעומד על הקרקע לבד הוא, כן נראה פשוט בזה, וכ"כ לעיל בהגה"ה 5 בדברי הר"ח.

אכן יעויין ברשב"א עירובין דף ע"ח ע"א שהביא בשם רש"י והראב"ד דבור וחוליינו דמצטרפין לעשרה הנותן על גבי החולי חייב אע"פ שאין לחוליא י"ט אלא בצירוף מחיצת הבור, וכתב הרשב"א דכן משמע פשטא דמתני' דקתני הנוטל מהם או הנותן על גבם חייב, וע"ש עוד ברשב"א שנסתפק שמא אף באין החולי גבוהה ג' מן הקרקע הרה"ר נמי יהא חייב הנותן עליה. ולכאורה צ"ב בדבריו כמו שכתבנו בסברת התוס', כיון דאין החולי גבוהה י' מרשות הרבים, האיך חשיבא רשות היחיד, ומה מהני לענין זה עומק הבור, וצ"ב.

ומצאנו בענין זה ב' מהלכים, ע"י שו"ת נפש ליה או"ח סי' כ"ו, דיש לפרש דמאי דחייב אף דאין החולי גבוהה י' הוא משום דהוי כחורי רשות היחיד, או י"ל דהוא משום ק"ו דלאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש, ע"ש בנפש חיה שהוכיח מדברי הרשב"א דטעמא משום ק"ו ולא משום חורי רשות היחיד. וכדברי הרשב"א כן מבואר גם בריטב"א בעירובין דף ע"ח ע"ב ובחידושי הריטב"א ושיטה להר"ן בסוגיין דהוי רשות היחיד אפי' באין החולי גבוהה י'. והנה הריטב"א בסוגיין כתב להדיא דהיינו טעמא דהחולי רה"י משום דהוי כחורי רשות היחיד, וז"ל: והא דקתני הנותן ע"ג משמע בין שנותן ע"ג הסלע או ע"ג החולי דכיון דחוליא מצטרפת לי' לגובה הבור אף היא מרה"י תדון והויא לי' כחורי רשות היחיד וכו' אע"ג דקאי בפחות מג' טפחים סמוך לר"ה לית לן בה כי חולק הוא הבור הזה וחוליינו רשות לעצמו וכו', עכ"ל. אכן יעויין בריטב"א עירובין דף ע"ח שכתב דכיון שהחולי עושה מחיצה לתוך הבור חשיב רשות היחיד אף בפחות מ"ט לרה"י, וכן הוא בשטיה להר"ן בסוגיין מטעם זה, ודברי הריטב"א הם לכאורה כסותרים זא"ז. ויש לעיין גם מהו יסוד הנידון בראשונים אי אמרינן בזה ק"ו או לא.

והנה יסוד הך ק"ו טעון לכאורה ביאור, האיך מחייב הא דמהני לעשות רשות מסויים לרשות היחיד לומר דמן הנמנע שלא יהיה אף הוא רשות היחיד. ויש לכאורה לבאר הך מילתא בכמה אופנים, דיעויין חידושי רבינו חיים הלוי פ"י"ד מהלכות שבת שהגדיר הך ק"ו, דכל דחשיבי מחיצות על תוכן חייל בהו דין מחיצות גם על עצמן מכת הך קל וחומר דלאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כש"כ. ונראה ביאור דבר זה דנעשה מחיצה על עצמו מדין הק"ו, דכיון דנעשה הך מחיצה למחיצה על הפנים, הרי גם מצד חודה החיצוני חשיב מחיצה וכלול אף עובי המחיצה בכלל רשות היחיד שנעשה על ידי המחיצה, אשר זהו שכתב דנעשו מחיצות גם על עצמן, דעוביין הוא בכלל מה שנעשו מחיצה עליו. ולפום הבנה זאת לכאורה לא שייך הכא הך ק"ו, ויובנו שפיר דברי התוס', דעד כמה דאין בחולי י' טפחים הרי אינה בעצם מחיצה, ועובי הבור הרי לא הוי מחיצה ולא שייך בו לדון דאיכא חודו החיצון שנעשה מחיצה, אשר ממילא שפיר כתבו התוס' דע"כ דהך חולי הוא גבוה י"ט.

ויש לכאורה לבאר הך ק"ו באופן אחר, והוא אף אם נימא דאין המחיצה אלא מחודו הפנימי ולא מחודו החיצוני, אלא נלמד מן הק"ו דמדמהניא המחיצה לעשות הרשות לרשות היחיד, נעשית המחיצה טפילה אליה אשר על כן אף באין בה י"ט מ"מ נעשה טפילה לרשות היחיד, ושוב חשיב כחורי רשות היחיד. וק"ו

⁵ ולאחר העיון נראה לא בעינן לזה, דעד כמה שלנה הגמ' לשיטת הר"ח ש'לטרפט צור וחוליינו לענין למעלה שיהיה חשוד רשות היחיד, ע"כ לאין זה אלל בהיכי תימלי דהר"ח דלמעלה מקרקע רשות הרבים איכא גובה י', דווקא כה"ג יך לרון שיהיה רשות היחיד, אבל צבור ממק וחוליינו אשר אין למעלה דקרקע רשות הרבים אלל פחות מעשרה, א"ל לרון צורה יסירה שיהיה שפת החוליא חשוד רשות היחיד שהרי אינו גבוה י' מרשות הרבים, וע"כ דלפ"ז לא יהיה הדיון אלל צבור אי חשיב רשות היחיד. אך זה יתכן למאחר דחשוד מחילה לענין תוך הבור שוב הוי למעלה ממנו רשות היחיד מדין מיוג למהני ללאחרים וכו', וכלדברי המאירי שהבאנו בהערה 4.

זה שפיר שייך אף לגבי חולי' בסוגיין, ומשו"ה שפיר כתבו הראשונים דלא בעינן שיהא בחולי' גובה י"ט. ואי נימא הכי נמצא דלא סתרי דברי הריטב"א אהדדי, דהא גופא דחשיב כחורי רשות היחיד מהך ק"ו ילפינן לה, וכמשנתי.

כט) הנוטל מהו והנותן על גבן חייב - עי' חידושי הריטב"א שהביא בשם רש"י דכיון שהסלע זה ברשות הרבים עומד כל האויר שעל הסלע או על החולי' אויר מקום פטור הוא, כדאיתא לקמן בסוגיין והא ממקום פטור קאתיא. ומה שאמרו דרשות היחיד עולה עד לרקיע, הביא בשם רש"י שזהו לענין דבר הנתון שם, כגון קנה גבוה מאה אמה דהנח על גביו חייב, אבל אויר לית ב"י דינא דרשות היחיד אלא מקום פטור הוא. וע"ש שהביא בשם הרמב"ן ורב האי גאון דלא אמרינן דעולה עד לרקיע אלא בשיש לו מחיצות שהן קולטות כל האויר שכנגדן עד לרקיע, אבל בכגון סלע בסוגיין לא.

והקשה הריטב"א, וז"ל: ואיכא למידק כיון שאויר שעל הסלע מקום פטור הוא נמצא כי כשנתן שום דבר ע"ג אותו הדבר במקום פטור קאי ובעי הנחה ברה"י וליכא וכו' ואילו בגמ' הקפידו ולא שאלו אלא והא ממקום פטור קא אתיא וי"ל דתלמוד לישנא קלילה נקט ואף זה בכלל וכו' והנכון בעיני דרה"י שאני שהרי יש מקום פטור שהוא תופס ועולה עד לרקיע כשיש לו מחיצות מיהת וכיון דכן הוא דין הוא שהחפץ הזה אחר שנתן כגון שיתפוס לו רשות היחיד מקום ויהא נידון כרה"י שכל הקנה חשוב רה"י ולפיכך לא שאלו בגמ' אלא ביאת החפץ דאתיא ממקום פטור קודם שנחה שם דאלו בתר הנחה הא ודאי ניחא ברשות היחיד מה שאין כן ברשות הרבים כי לעולם אינו עולה מעשרה טפחים לשום צד, עכ"ל. ויסוד תירוצו, דחוינן ממאי דעכ"פ היכא דאיכא מחיצות רשות היחיד עולה עד לרקיע, דנאמר דין ברשות היחיד דעד כמה דאויר שהוא בעצם מקום פטור יכול לחול עליו דין רשות היחיד מפאת מה שנאמר בו אשר הוא משתייך לרשות היחיד, ומהאי טעמא נימא נמי דעד כמה דחפץ נח למעשה על הסלע אשר הוא רשות היחיד, שוב ממילא משתייך האויר שהוא בו אף הוא לרשות היחיד.

ובנויים דברי הריטב"א על היסוד דמאי דאויר רשות היחיד עולה עד לרקיע אינו משום דמחיצות מדין גוד אסיק כאילו עולים עד לרקיע, דאי הכי הרי מאי דהוי אויר כרשות היחיד אינו אלא משום שהוא בכלל מחיצות הרשות הרבים ואין דבר זה שייך כלל לנידון דידן, אלא מוכח דס"ל דמאי דאויר רשות היחיד מעל המחיצות כרשות היחיד הוא משום דאיכא דין מסויים דמשתייך האויר לרשות היחיד אף שאינו בכלל עצם רשות היחיד ואף דבעצם הוי האויר מקום פטור, דהא בלא מחיצות י" הוי למעלה מ"י מקום פטור, מ"ימ היכא דאיכא שפיר מחיצות י" נאמר דמשתייך האויר עד לרקיע לרשות, וכעין זה אמרינן אמר הריטב"א בנ"ד דבאופן דהחפץ מונח באמת על הרשות היחיד נמאר דכל אוירו שמסביב משתייך לרשות היחיד.

צ"ט ע"ב

ל) תוד"ה א"כ עשו לה מחיצה גבוה י" טפחים - אבל פסין לא מהני וכו' ודוקא עמוק י" ורוחב ד' הוי רה"י אבל פחות מיכן דהוי כרמלית לא החמירו כל כך ומשתרי שפיר בפסין - יעויין חידושי הגרע"א שדקדק דמדלא כתבו התוס' דבפחות מכאן משתרי דווקא לעולי רגלים, מבואר לכאורה דס"ל דבכל ענין שרי לכל ישראל ולאן דווקא לעולי רגלים. (אלא דיעו"ש שהעיר אמאי לא הביאו התוס' עכ"פ בתחילת דבריהם דהיכא דהוי שפיר רשות היחיד לא שרי על ידי פסי ביראות אלא לעולי רגלים.) והנה אמאי דכתב הרמב"ם בפ"י מהל' שבת הכ"ז דלא התירו פסי ביראות אלא לעולי רגלים בלבד הביא הגרע"א בהגהותיו על הרמב"ם דברי התוס' דס"ל דבכרמלית

הותר בכל גוונ, וכתב שם הגרע"א דלפי זה לדין דליכא רשות הרבים יהיה מותר בפסין והסיק דצ"ע לדינא שלא נמצא חידוש דין זה בפוסקים. וכונתו, שפירש ביסוד דברי התוס' דרצונם לומר דהיכא דלא הוי הבור אלא כרמלית לא הוי האיסור לקחת משם לרשות הרבים אלא דרבנן, ובאיסור דרבנן הקילו לסמוך על פסי ביראות. ועל פי זה כתב דבזמן הזה דליכא רשות הרבים אם כן אף בבור דהוי שפיר רשות היחיד מ"מ לטלטל ממנו בחוף דלא הוי אלא כרמלית לא הוי אלא איסורא דרבנן, אשר לזה שפיר מהני לדעת התוס' פסי ביראות, וע"ז תמה אמאי לא הובא ד"ז להלכה.

וע"י הגהות הגרא"מ הורביץ שהבין דכונת התוס' אחרת היא, דמה שכתבו דהיכא דאין הבור רשות היחיד משתרי על ידי פסי ביראות היינו משום דלא הטילו על בין הפסין יותר מחומר כרמלית, ולהכי אין איסור לטלטל מהבור שביניהן היכא דאף הוא כרמלית, אכן היכא דהבור רשות היחיד, ודאי דאסור על כל פנים מדרבנן לטלטל מן הבור לבין הפסין וליכא היתרא בזה, וסיים "ולא כאחד מיוחד מגאוני הזמן ששגג בזה".

העולה מזה, דאיכא ב' דרכים בהבנת דברי התוס', הבנת הגרע"א דכונתם במאי דשרי אי הבור כרמלית הוא משום דהיכא דליכא אלא איסור דרבנן שפיר סמכינן אפסי ביראות, והבנת הגרא"מ הורביץ דאף באיסור דרבנן לא סמכינן ליחיד אפסי ביראות, ומאי דמותר היכא דהבור כרמלית הוא משום דלא החמירו על בין הפסין יותר מכרמלית, אשר ממילא אם גם הבור כרמלית ליכא איסורא כלל.

לא) תוד"ה או דילמא כיון דממקום פטור קא אתיא לא - ומפרש הרב פור"ת דדוקא כשפסק כחו במקום פטור קמיבעיא לי כגון שירק למעלה מ"י כנגד אויר רה"י וירד האבן באלכסון ונחה על העמוד דירידה זו אינו מכחו הראשון אלא כח כחו היא וכיון דבמקום פטור קא אתיא יש הפסק בין עקירה ראשונה להנחה וכו' - מבואר מדבריהם דמאי דפטור היכא דהוי כח כחו היינו דווקא היכא דממקום פטור קא אתיא, אבל בלאו הכי חייב. וביאור דבריהם, דגדר הך מיןלתא דפסק כחו הוא חשיב כח כחוש (עי' סנהדרין ע"ז ע"ב - ע"ח ע"א), ובעצם סגי בכח כחוש לחיבו, אלא דבאמת כל היכא דעבר במקום פטור היה מסברא צריך להיות פטור, אלא דאמרו לעיל דף ה' ע"ב דחייב משום דאשכחן כי האי גוונא. אשר לפי זה היכא דפסק כחו במקום פטור ויש הפסק בין עקירה ראשונה להנחה ומעתה ממקום פטור קא אתיא, בזה שייך לומר דמאחר דלא מצינו במקדש כה"ג שמא פטור הוא, ובזה הוא דמיבעיא לי לרי' מרדכי.

והנה יעויין חידושי הרמב"ן שהביא קושיית התוס', וכתב, וז"ל: ובתוס' מתרצים שאני התם דכי האי גוונא הוה במשכן אבל הכא לא הוה במשכן ואין טעם זה מספיק שאעפ"כ היה להם לפטור כי היכי דפטור בן עזאי מהלך אע"ג דהוה במשכן, עכ"ל, ע"ש המשך דבריו.

ולכאורה י"ל בזה, דיעויין מה שכתבנו בריש מסכתין בביאור פלוגתת התוס' והרשב"א בדין הוצאה, דלהתוס' אף לאחר קראי דהוצאה עדיין נשארה הוצאה מלאכה גרועה אשר יסודה דאינה פעולה עם תכלית מדחייבים עליה, אלא חידשה התורה דאם עושה כך וכך כמו שעשו במשכן חייבים, משא"כ לשיטת הרמב"ן והרשב"א לאחר הלימוד מקראי שוב שפיר הויה הוצאה מלאכה ככל שאר המלאכות. והנה אי נימא דס"ל להתוס' המובאים דבריהם ברמב"ן כשיטת התוס' ריש מכילתין, יש ליישב דבריהם, דחלוק הוא הטעם לפטור בעובר דרך עליו לרבנן או בזריקה דרך מקום פטור לבן עזאי, מטעם הפטור בעובר דרך עליו לבן עזאי דמהלך כעומד דמי, דלרבנן ולבן עזאי בזריקה הטעם לפטור (אילו הוה פטרינן) הרי הוא רק דלא מצינו חיוב עבור הוצאה הנעשית בצורה כזאת דעובר דרך עליו דהוא מקום פטור, משא"כ במהלך לבן עזאי איכא סברא

מיוחדת לפטור, דאני עושה מעשה הוצאה כלל דהא כיון דמהלך כעומד דמי הא הוי כנח במקום פטור ונגמרה מעשה הראשונה ושוב הוי מעשה אחר דמכניס ממקום פטור לרה"י אשר אין בזה מעשה הוצאה כלל (ובפרט לשמ"כ בדברי התוס' בפ"ק דס"ל ע"ד שכתב בחידושי הריטב"א דמהלך כעומד לפוש). ועפ"י י"ל דבשלמא גבי דרך עליו לרבנן ולבן עזאי בזורק י"ל דבשלמא בעובר דרך עליו לרבנן וזורק לבן עזאי, י"ל דמדמהוה כן במשכן נתחדש דאף על הוצאה כזו חייב, דהא לפי מה שנתבאר בדברי התוס' בסוגיין כל החסרון הוא במאי דלא היה כך במשכן, אשר בזה אם אך נימא דכך היה במשכן נתחדש שאף על הוצאה הנעשית בצורה כזאת איכא חיובא, דהא סו"ס לא היה סיבה לפטור ארק דלא מצינו חיוב בזה, משא"כ לבן עזאי דמלעך כעומד דמי, הרי לדידי אין כאן הוצאה כלל, וודאי דלא יועין לנו מה שהיה ד"ז במשכן.

והרמב"ן והרשב"א דלא נראה להו דברי התוס' יתכן דהיינו לשיטתם דלעולם הוי הוצאה מלאכה כשאר המלאכות ולעולם ליכא ילפותא מהמשכן על צורת המעשה שמתחייבין עלה, ולדידהו אם אך נימא דאיכא צד שיהא פטור בעובר דרך עליו לרבנן, ע"כ דהוי משום דאיכא פטור מסויים ולא רק משום דלא מצינו חיוב במשכן, אשר על כן הקשו דאם איכא פטור מסויים לא מהני כלל מאי דהיה במשכן, דאם אך איכא סיבה אשר מחמתה צריך להיות פטור יפטור אף שהיה במשכן, וממנ"פ, אי נימא דחייב משום שהיה במשכן ע"כ דמתפרש הדבר דהוי גזה"כ דחייב, וא"כ תהני גה"כ זו אף לבן עזאי, ודוק.

ולפי כל זה נמצא דדברי התוס' בסוגיין, ודברי התוס' אשר הביא הרמב"ן, חזא שיטה הם, דיסוד החסרון לשיטת התוס' בסוגיין הרי נתבאר דהוא משום דלא מצינו שיתחייב על הוצאה כזו אי לאו שהיה במשכן, והיכא דהוי כח שני כל החסרון לפ"ז הוא שלא היה במשכן, אשר זהו מה שהביא הרמב"ן בשם התוס', ולפ"ז לא יקשו שאר הקושיות שהקשה הרמב"ן על דברי התוס', דהא בהני דוכתי שפיר חייב כיון דהיה בכח ראשון, וכמש"כ התוס' בסוגיין.

והרמב"ן עצמו כתב ביישוב הקושי, וז"ל: ונ"ל לתרץ דרב מרדכי פיטא לי דכל דאתי ממקום פטור למקום חיוב ונח במקום חיוב ובאור של חיוב בזורק חייב וכי קא מביעא לי כגון דהשתא נמי ברשות של אור פטור קא מנח כגון דלי שעל עמוד זה שכל גופו במקום פטור קאי כלומר למעלה מ"י אלא שהוא מחונח ע"ג י' וכיון דגופו למעלה מ"י אפי' לאחר שנח דילמא פטור דחיובא ממקום פטור קא אתיא שהרשות הזה אור פטור הוא כמו שפירש"י דאינו אור רה"ר ואור רה"י נמי לא הוי דכי אמרינן רה"י עולה עד לרקיע דלימא באור חצר אבל בעמוד לא הלכך ההיא דמחנות לפלטיא דרך סטיו ל"ק וכו' ודרי יוסי בר' יהודה בטרסקל בשיש לו דפנות לטרסקל וכו', עכ"ל.

והנה מש"כ הרמב"ן דבאור חצר אמרינן דאור עולה עד לרקיע אבל לא באור עמוד, ע"י חידושי הרשב"א שהסכים לתירוצו והוסית דני מילי דעולה עד לרקיע, ברשות היחיד גמורה במחיצות כגון חצר אבל בעמוד לא. ובאור הדברים, ע"י חידושי רבינו חיים הלוי פ"ד מהל' סוכה הי"א, דלכאורה צ"ב ע"ז מסוגי' דסוכה דף ד' דלאב"י בהיתה גובה למעלה מכ' ובהו בו עמוד גובה י' לאב"י אמרינן גוד אסיק מחיצות, ואף רבא דפליג אינו אלא משום דלא הויין מחיצות נכרות אבל הא מיהא הרי מבואר מתוך הסיג' דאמרינן בעמוד גוד אסיק מחיצתא, ודברי הרשב"א והרמב"ן צ"ע. ובאר הגר"ח דמפרשי הני ראשונים דדהא דגקאמר רבא דבעינן מחיצות ניכרות לאו הילכתא מסויימת היא בסוכה, אלא דין הוא בהילכתא דגוד אסיק דלא אמרינן גוד אסיק אלא היכא דאיכא מחיצות ניכרות, ונמצא דאדרבה, זהו המקור להני שיטות, וכבר הבאנו דברים אלה לעיל פ"ק. (ע"י אבי עזרי מה שהשיג על דברי הגר"ח, וברכת יעקב למס' סוכה ס"יא מה שכתב בביאור דברי הגר"ח.)

ולדעת הרמב"ן מאי דמבואר בגמ' דחייב אע"ג דמקום החפץ לא הוי רשות היחיד, היינו משום דס"ל להרמב"ן דאזלינן בטר מקום הנחת החפץ, וכיון דהחפץ מונח על גבי העמוד חשוב שפיר כמונח ברשות היחיד, וכן ביאר הרמב"ן לקמן בדברי רש"י דזרק חפץ לסוף ד' מצומצמות חשיב מונח לאחר ד' אמות משום דהחפץ חשוב כמונח במקום הנחתו. אלא דיש לעיין לדעת הרמב"ן מה הוא יסוד ספיקת רב מרדכי בזה, דלכאורה ליכא למימר דמספקא לי בהך מילתא גופי' אי סגי במה שהוא מונח ברשות היחיד או בעינן שיהא כל החפץ בתוך הרשות היחיד, דא"כ מה דחה רב מרדכי דאירי באית לי מורשא וכמו שכתב רש"י דהוי חורי רשות היחיד, הא מורשה לא עדיף מהעמוד גופי' דודאי אור המורשא לית לי דין רשות היחיד, וא"כ במאי עדיפא לחיב בהניח על המורשא, הרי החפץ לא הוי באור רשות היחיד, וצ"ב.

ולכאורה צ"ל בזה דיסוד ספק רב מרדכי לדעת הרמב"ן הוא, דאיברא ודאי היכא דחפץ מונח ברשות היחיד חייב הגם דלא כל גופו נמצא ברשות היחיד, אך יתכן דאין זה אלא היכא דהגיע לשם ממקום שאינו מקום פטור, והמקום של רוב החפץ אינו מקום פטור, אבל היכא דהגיע ממקום פטור ועדיין רוב החפץ בעצם הוא באותו המקום פטור יתכן דבזה חסר בשם הנחה במקום חיוב, כלומר, דבאופן זה הרי הי"א אתיא ממקום פטור פועל שעדיין יש לו שייכות למקום פטור אשר מהאי טעמא פטור, אשר לפ"ז אתי שפיר דחייב הגמ' דמייירי במורשא, דנהי דאור המורשא אין לו דין רשות היחיד דלא עדיפא מהסלע גופי', מ"מ כין דהוי למעלה מ"י הרי הוי לאורו דין רשות הרבים, ולא שייך כאן יסוד דאתיא ממקום פטור כלל. וע"י חידושי הרשב"א בבאר שיתו הרמב"ן שכתב בתו"ד, וז"ל: וכיון שכן כשזרק ע"ג עמוד דממקום פטור קא אתיא ובמקום פטור הוא עומד כלומר שכולו עומד באור מקום אלא שהוא נח במקום חיוב פטור וכו', עכ"ל, הרי שכתב דיסוד הסברא נבנית אמאי דממקום פטור אתיא ובמקום פטור הוא עומד, והוא כמו שביארנו, דרק על ידי צירוף ב' נוקודות אלו הוא שיש לו לרב מרדכי צד שיפטור, ויסוד ספיקו כמשנ"ת.

ועינין חידושי הרשב"א שהקשה על דברי הרמב"ן, וז"ל: ומ"מ אני תמה כל שהוא מניח ע"ג הסלע או ע"ג החוליא אמאי למה יתחייב וטא אגד כלי במקום פטור כיון דאור העמוד מקום פטור וכו' וי"ל דלא אמרו אלא כשהכלי עצמו אוכל כל גובה הרשות ועוד אגדו במקום פטור כגון שנעץ קנה גובה יותר מעשרה ב"ה אבל כשאין גופו של כלי גובה כ"כ שיהא אוכל כל גובה הרשות לא וכו', עכ"ל. ע"י לעיל פ"ק אות ק"כ מה שכתבנו בביאור דברי הרשב"א. (ובחזון יחזקאל למכילתין דף ח' לא הבין כן, ע"ש.)

והריטב"א תירץ קושיית הרשב"א באופן אחר, ע"י לעיל אות כ"ט שהבאנו דבריו ובארנום.

לב) כותל ברה"ר גובה י' ואינו רחב ארבע ומוקף לכרמלית ועשאו רשות היחיד זורק ונח על גביו מהו מי אמרינן כיון דאינו רחב ד' מקום פטור הוא או דילמא כיון דעשאו רשות היחיד כמאן דמלי דמי- ופשטו השאלה מק"ו דלאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כש"כ- ומפשטות לשון הגמ' משמע כאילו אין הפשיטות מעין האיבעיא, אמנם מדברי הפוסקים נראה דסברי דשפיר בעינן לתרוייהו (ע"י ט"ז סי' שמ"ה סק"ג), וצ"ב גדר הדברים. ואולי י"ל בזה, דנהי דכמאן דמליא דמי, מ"מ הרי אין זה אלא על מקום זה דהוא רשות היחיד דאף אורו נידון כרשות היחיד, אמנם מי יימר דיצטרף זה המקום למקום שפת הכותל להיותן מקום אחד אשר בו ד' בכדי שיתחייב אם נח על גבי כותל, דהא י"ל דלעולם ב' מקומות נפרדים הם על אף דסמוכין זל"ז, אשר לזה הוא דבעינן למימר דאין דנין עליהם כבי' מקומות חלוקים ויהא על ידי כך הכותל מקום פטור, אלא מחמת הקי"ו חשיב שפיר רשות היחיד. אלא דעדיין צ"ב, דנהי דלא סגי בטעמא דכמאן דמליא גרידא, מ"מ אמאי לא סגי בקי"ו גרידא, וצ"ב.

והנה כתבו הראשונים דהצד לפטור הוא דכיון דמיעקרא היה מקום זה שעל הכותל מקום פטור, מאחר דלא ניתוסף בו כלום לא יצא מדינו הקודם וישאר מקום פטור, ומבואר מתוך דבריהם דבעצם ודאי דצריך להיות רשות היחיד רק דאמרין דלא ישתנה מדינו הקודם ולא ישתייך אליו רשות היחיד הסמוך לו, וספיקת הש"ס סובב והולך בנקודה זאת אי משתייך הכמאן דמליא להכותל או לא, ועל זה למדו מק"ו לדאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כש"כ דודאי משתייך מקום זה דהכותל לרשות היחיד שאר ממילא ישתייך אליו הכמאן דמליא הסמוך לו. אלא דצ"ב כנ"ל אמאי לא סגי בק"ו.

ואולי י"ל בזה, דהכא לא יועיל הק"ו אלא לומר שהוא יכול שפיר להצטרף עם רשות היחיד שסמוך לו, ולא שיהיה רשות היחיד עצמו, (ומשו"ה הוא דאכתי בעינן להא דכמאן דמליא דמי), והיינו טעמא, דמאחר שהיה קודם מקום פטור לא שייך שיחול עליו אף על ידי הק"ו דין ושם רשות היחיד מצד עצמו, דהא שפיר היה קיים בלא להיות רשות היחיד, והכא לא מהני הק"ו אלא לומר דמאחר שעשה מה שבפנים רשות היחיד, שפיר חשיב אף הוא חלק מאותו המקום, וכיון דהוי חלק מאותו המקום שפיר נעשה רשות היחיד בהדי' אותו המקום על ידי מאי דאורי' אותו המקום כמאן דמליא דמי וחייל על הכותל שם חלק ממקום ד', ועדיין צ"ע בזה.

ומדברי התוס' נראה לכאורה שלא פירשו כן בסוגיין, דכתבו בד"ה לאחרים עושה מחיצה דגבי בור וחוליות לא אמרין כן, ולמש"כ צ"ע מאי נפ"מ בין בור וחוליות לכותל שלם, הרי מ"מ שייך הק"ו וממילא משתייך שפת החולי' לכמאן דמליא והוי כאילו יש בו ד', וכבר תמה כן בשפת אמת, ע"ש. והמוכרח לכאורה בשיטת התוס', שלמדו דהוי הך ק"ו דלאחרים עושה וכו' ק"ו ודין בחפצא דהכותל עצמו, ודלא כמש"כ לעיל, דכיון שיש לו כח לעשות אחרים לרשות היחיד ע"ד דדין רשות היחיד אית בי' דהוי נמי מחיצה לעצמו, וכדברי הגר"ח הנ"ל, ואין זה שייך לצירוף דכמאן דמליא דהתוך כלל, אשר בזה שפיר שייך לחלק בין כותל ממש לבין בור וחוליות, דבמחיצה שייך לומר דחשיב נמי מחיצה לעצמו, משא"כ בבור וחוליות אין אין החולי' גבוהה י'. וכן מדברי הרשב"א בעירובין דף ע"ח ע"א מבואר דבי' סברות נפרדות הם, ע"ש בהא דאי בעי מנח וכו' שהקשה הרשב"א מה בעינן לזה, תיפ"ל משום דכמאן דמליא דמי, ועוד הקשה דתיפ"ל מצד ק"ו, הרי דבי' טעמים נפרדים הם, ודלא כמבואר בדברי הט"ז הנ"ל.

והנה התוס' ד"ה ומוקף לכרמלית כתבו דהאי דנקט דווקא כרמלית היינו חמשום חידושא, דהיכא דהיה סמוך לרשות הרבים פישטא דאמרין בי' ק"ו, עי' ביאור דבריהם בתוס' ר"י"ד בסוגיין, שכתב, וז"ל: פירוש דוקא רבותא נקט דאי מוקף לרה"ר אחר פשיטא דהוי מחיצה שהרי מחיצה חשובה היא עושה אבל לכרמלית יש לומר דלא אהני מידי דבלאו האי כותל נמי הוי שרי מדאורייתא לטולטל בכולה והילכך במילתא קמייטא קאי ופשט עולא דלאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כל שכן פירוש הועיל נמי לכרמלית לחייב הזורק מרשות הרבים לתוכה, עכ"ל. ולכאורה יש לדון בזה, דלשיטת רש"י והני ראשונים דס"ל דיסוד הספק בגמ' היינו משום דמקודם היה מקום פטור דישאר כדונו הקודם, מאי נפ"מ איכא בסברא זו בין היכא דהוי מקוף לכרמלית או מקום לרשות הרבים, מ"מ הרי דינו היה שהוא מקום פטור. אלא נראה בדברי התוס' דבעצם ביסודו של דבר אין הכותל משתייך לעצם הרשות היחיד רק דמדיון הק"ו הוא דאמרין דחל עליו שם רשות היחיד מצד עצמו, וכמש"כ, ולפי זה לא שייך מסקנת הגמ' דהאי ק"ו לספיקת הגמ' דהוי כמאן דמליא דמי ומשום זה הוא רה"י, והתוס' לשיטתם בזה, ועדיין צ"ע בכל זה.

והנה בגוף שאלת הגמ', עי' פרמ"ג סי' שמ"ה משבצ"ז סק"ג שכתב דאם כבר היו קודם לכן ג' מחיצות והקיף לה אח"כ מחיצה רביעית גבוה י' ואינה רחבה

ד', פשוט דלא נימא בזה ק"ו לאשווי רשות היחיד ע"ג הכותל הד', מאחר דמן התורה כבר היה המקום רשות היחיד מקודם לכן ואין הכותל הד' עושה מחיצה לאחרים.

לג) בעי ר' יוחנן בור תשעה ועקר ממנו חוליא והשלימה לעשרה מהו עקירת חפץ ועשיית מחיצה בהדי הדדי קאתו ומחייב או לא מחייב ואת"ל כיון דלא הוי מחיצה עשרה מעיקרא לא מחייב בור י' ונתן לתוכה חולי' ומיעטה מהו הנחת חפץ ועשיית מחיצה בהדי הדדי קאתו ומחייב או לא מחייב- ביאור האיבעיא הראשונה לכאורה, אי מיתלא תליא מילתא בקודם שנעשה במעשה או דסגי במה שנעשה על ידי המעשה, ולפ"ז, האת"ל פירושו את"ל דתלוי במה שהיה קודם המעשה, ולפי זה צ"ב לכאורה האך איכא צד לומר דהיכא דנתמעט על ידי ההנחה דיפטר, הרי אמרין דתליא מילתא במה היה קודם המעשה. ובפשטות י"ל דיסוד האיבעיא הב', אי תלוי הדבר במה שהיה קודם, אשר ממילא יהיה חייב, או שמא בעינן שיהא במצב של חיוב מתחילת המעשה עד סופה, אשר ממילא גם אי מתחילה ליכא עקירה ממקום י' גם אי בסוף על ידי מעשה ההנחה ליכא הנחכה במקום י' פטור, וכן מסקינן לקמן ק' ע"א דלאביי פטור, ע"ש.

אכן מדברי התוס' לעיל דף ח' ע"א ד"ה רחבה (הב') מבואר לכאורה דלא כזה, ע"ש שכתבו בא"ד, וז"ל: השתא שמע דפשיטא לי' לאביי דחשיבא כאילו נחה אחר שנעשה רשות היחיד ובפי' הזורק בעי ר' יוחנן בור ט' ועקר ממנו חולי' והשלימו לי' והניחו ברשות הרבים וכו' ואת"ל וכו' וא"כ אביי דפשיטא לי' במחצלת במטל מחיצתה דקאמר התם בור בה"ר עמוק י' ורוחב ח' וכו' פטור משום דהשתא לא הויא רוחב ד' וכ"ש דפטור בעשיית מחיצה משום דכיון דלא הויא מחיצה י' מעיקרא לא מחייב וא"כ הכא הוה לי' לחיובי מהאי טעמא כיון דלא הוי מחיצה מעיקרא וכו', עכ"ל. ולפי מה שכתבנו אדרבה, מאחר דנקטינן כאביי דפטור היכא דעל ידי ההנחה ליכא י', הרי סבירא לן דבעינן שיהא מצב של חיוב מתחילת העקירה עד סוף ההנחה, כלומר דבעינן שתהא כל העקירה במצב של חיוב מתחילתה ועד סופה וגם כל ההנחה במצב של חיוב מתחילתה ועד סופה, וא"כ אף היכא דהוי על יד ההנחה רשות היחיד מ"מ כיון שלא היה רשות היחיד קודם ההנחה צריך להיות פטור.

אלא מבואר מדברי התוס' שפירשו האת"ל וקשר בי האיבעיות בסוגיין באופן אחר, דבקושייתם הוה סבירא להו דגדר בי האיבעיות הוא דבאיבעיא ראשונה אי פטרינן היינו משום דלענין בנין מחיצה היכא דהוי בבת אחת דנין כאילו לא היה מחיצה ולא חל שם רשות היחיד, והדבר מיבעיא לן שמא לענין סילוק מחיצות אין הדבר כן, אלא היכא דהוי בבת אחת דנין שכבר נסתלק המחיצה ואינו רשות היחיד ולכך פטור במחצלת ובהניח חולי' ומיעטה, אשר בזה שפיר הקשו התוס' דבכוות דהוי עשיית מחיצה הוה לן למימר דחייב כיון דהיכא דהוי בבת אחת דיינינן כאילו לא היה מחיצה.

ותירצו שם התוס', וז"ל: וי"ל דטעמא דאביי משום דלא חשיב לא עקירה ולא הנחה עי' אתי בהד הדדי והכא נמי לא חשיבה הנחה כיון דהנחה ועשיית מחיצה בהדי הדדי קאתו והוא דפשיטא לי' לרבי יוחנן טפי בעשיית מחיצה מבסילוק מחיצה היינו משום דדילמא עקירה בעינן שתהא חשובה אבל הנחה לא, עכ"ל. ביאור דבריהם, דלעולם ליכא נפ"מ בין עשיית מחיצה לבין סילוק מחיצה, אלא יסוד המקום לחלק אשר דנו עליו ר' יוחנן ואביי הוא שמא איכא חילוק בין עקירה לבין הנחה, דבעקירה דבעינן שתהא חשובה עליו חשיב היכא דנעשה המחיצה בבת אחת אלא בעינן שיהא מתחילת העקירה עד סוף העקירה, ואילו בהנחה יתכן דסגי בזה, אשר זהו ספיקא דר' יוחנן, ואביי ס"ל דליכא לחלק בהכי וגם בהנחה אמרין דלא סגי היכא דהוי בבת אחת אלא בעינן שתהא כל ההנחה במצב של חיוב, אשר ממילא בכורת פטור כיון דאין סוף ההנחה בחיוב.

ובעיקר ספיקת ר' יוחנן בעקר חוליי ונעשה י, עיי' הזו"א סי' סק"ד ד"ה בור תשעה שהקשה אמאי לא מיבעיא לן אפי' בעקר מבור י, דהא לא נעשה מקום החוליי שעקר רשות היחיד אלא על ידי העקירה, וצידד שמא הוי רשות היחיד גם מקודם משום דרה"י יורש עד לתהום, ומסיק דיותר נראה דבאמת ליכא רשות היחיד עד לתהום, דאין רשות היחיד בלא אויר, והגם דנעשה בבית אחת רשות היחיד מ"מ פשוט שיהיה חייב כיון דכבר יש כאן רשות היחיד קודם עיקרה אלא דעל ידי עקירת החוליק מאריך הרשות היחיד, בזה פשיטא לי' לר' יוחנן דחשוב כאילו היה רשות היחיד מקודם.

ועיי' בחזו"א שכתב דמיהו לגבי בור י' ונתן לתוכה חוליי ומיעטה, הוא הדין דמיבעיא לי' גם לענין בור כ', דלענין ביטול אין חילוק בין אם יהיה השאר בור אח"כ או לא, עיי' כל דבריו. ובדברי הרמב"ן והריטב"א ד"ה התם מפורש דבבור יותר מעשר ונתן לתוכה חוליי ומיעטו פשיטא דחייב כיון דאכתי נשאר על הבור שם רשות היחיד, עיי'. ויש לעיין מה היא סברת הדבר.

לד) רש"י ד"ה אמאי - מיחייב הא מתני' ד' אמות קתני ואפילו מצומצמות וכי נח בפני הכותל נתמעט השריקה מדי' אמות כדי מקום הדבילה וקתני חייב כיון דמיעקרא ד' אמות הוה- ובתוס' הקשו דבעינן זה אין נראה שיתחייב כיון שאיגודו בפנים כמו מוציא חצי קופה לרה"י שאינו חייב עד שיוציאנה כולה לחוץ דאטו אם שרק אדם רומח וכל דבר וכו'. ובחידושי הרמב"ן כתב ביישוב דברי רש"י, וז"ל: ולדין לאו מילתא היא דהתם כולו מונח ואינו מונח בתוך ד' אבל הכא כיון שהוא מונח על פני המדובקות בכותל והיא ההנחה שלו חוץ לד' אמות הוא מונח הלכך נח דלא מבטל לי' ולא מיחשב כמחיצה עצמה בדין הוא דלחייב, עכ"ל. והנה אף מדברי התוס' מבואר דס"ל הכי דחשיב כנח חוץ לד' אמות, דהא לא הקשו דיפטר אלא משום דאגוד בפנים ולא שלא נח כלל חוץ לד' אמות, ובהא לכאורה לא תירץ הרמב"ן כלום. אכן ביאור הדבר פשוט לכאורה דהרמב"ן לשיטתו שכתב לעיל דאויר שעל גבי עמוד אינו כרשות היחיד דאזלינן בתר מקום הנחת החפץ, וכמו שביאר הרשב"א לדבריו דליכא חסרון דאגוד במקום פטור אלא היכא דתופס כל המקום. והתוס' שהקשו, היינו משום דפליגי וס"ל דאף היכא דאינו תופס כל המקום איכא חסרון דאגוד במקום פטור, אשר ממילא שפיר הקישו.

לה) תוד"ה ואמאי והא קא ממעט מארבע אמות - ונראה לר"י דמירי הכא שזרק חוץ לארבע אמות כמו בכל מקום והכי פריך והא קא ממעט מדי' אמות שמקום הדבילה נתבטלה מתורת רשות הרבים שבתל כותל והרי הוא ככותל עב ולא הוי עוד על גבי רשות הרבים וכו' ואפ"ה חייב הואיל ובתחילת הזריקה עד קודם הנחה היה שם רשות הרבים עליו וכו'- יש לעיין לכאורה לדבריהם, להני דיעות דלמעביר ד' אמות לא בעינן שיהיה העקירה וההנחה ברשות הרבים, אמאי לא יתחייב בזה אף לאחר שנעשה כחלק מן הכותל, הרי סו"ס נח אחר ד' אמות. וראיתי בהידושי הרמב"ן שהביא דברי התוס' בזה"ל: ובתוס' מפרשים דאי לאו משום דלא מבטל לי' הוה לה דבילה ככותל ולא הנהח היא אלא עשיית כותל היא וכו', עכ"ל. ומבואר מדבריו דלעולם אין הכונה דהוי הנחה רק דלא הוי הנחה ברשות הרבים, אלא הכונה "דלא הנהח היא אלא עשיית כותל היא", כלומר, דלא חשיבא הנחה כלל", כלומר, דלא חשיבא מעשה הנחה, והא אי נימא דלא בעינן הנחה ברשות הרבים, מעשה הנחה מיהא בעינן. מיהו בשא"ר לא משמע הכי, וצ"ב.

לו) תוד"ה זרק דף כו' הנחת חפץ ועשיית מחיצה כו' - וא"ת ואפילו ליכא בקיעת גדיים היכי חשוב לשוייה תחתיו רה"י וכו'- הנחת התוס', דבכדי להחייב על הנחת הדף והדבר שעליו עיי' דבעינן למימר דאף מתחת לדף נעשה רשות היחיד, וצ"ב לכאורה אמאי בעינן לזה ולא סגי במה שעל הדף

חשוב שפיר רשות היחיד, ונמצא דהדף עצמו רשות היחיד והוי כאילו נח בעצמו, כדברי התוס' לעיל דף ח'. אלא דטעות הוא זה, דהא רק שפת העליון של הדף הוא שיהיה רשות היחיד אבל חלק התחתית של הדף לא, אשר ממילא לא שייך לומר שנח הדף ברשות היחיד.

ובקהלות יעקב למכילתין סי' מ"ו אות ב'ק העיר מאי שנא ממש"כ התוס' לעיל דף ח' עיי' ד"ה כפאה בכורת הנזרקת דכיון דנעשה על גבי רשות היחיד נחשב שפיר כמו נח ברשות היחיד.

ועיי' בקה"י שכתב לחלק בין לחייבו לבין לפוטרו, דבהוציא מרשות היחיד ונח באופן שעל גבי רשות היחיד מפטר שפיר מטעם רשות היחיד שנעשה בהנחתו דנחשב על כל פנים כמו שחלק ממנו ברשות היחיד, דהיינו גביו, ואין כאן הנחת כולו ברה"ר, אבל לחייבו מטעם שנעשה רשות היחיד, כגון שהוציא מרשות הרבים, אי אפשר לחייבו מטעם זה שהוא רשות היחיד, דעכ"פ צד התחתון אינו נמצא בתוך רשות היחיד דתחתיו לאו רשות היחיד הוא ואין כאן הנחת כולו ברשות היחיד, ופטורא עיי' שראשו רשות היחיד.

ועיי' תוס' הרא"ש שתיירץ קושיית התוס', דאירי הכא כגון שהיו היידות רחבים ארבעה ולא היו גבוהים עשרה והדף משלימם לעשרה. ולפירושו לא יקשה קושיית התתס' דתחתיו אינו רשות הרבים, אי נימא כדעת התוצ"ח סי' ט' סק"ה דרשות היחיד יורד עד התהום אף היכי שהמקום אטום, דלפ"ז כשנח הדף נעשה גם המקום שתחתיו רשות היחיד הגם שהיא אטומה.

ועיי' דברי הרשב"א בעבודת הקדש שער שלישי פ"א שכתב, וז"ל: דף רחב רבעה היוחצא מכותל של רשות היחיד דעיי' שיש תחתיו בקיעת גדיים יראה לי שאין בקיעת הגדיים מעכבת בחורין, עכ"ל. ועיי' מ"מ פ"ד שבת הכ"א דמקורו של הרשב"א הוא מסוגיין, דהרשב"א פירש דהא דבעי רבא זרק דף ונח על גבי יתדות מהו איירי שיצא מכותל רשות היחיד והוי חורי רשות היחיד אעשר על כן ליכא חסרון גדיים בוקין בו כיון דאין בקיעת גדיים מעכבת בחורין, עיי'. ומבואר מתוך דברי הרשב"א דפליג אדברי התוס' וס"ל דאע"פ שתחתיו איהו רשות היחיד, דחורי רשות היחיד אינם יורדים עד תהום כמבואר ברשב"א שם להדיא, דיש להם גובה ואין להם עומק. ועיי' דס"ל להרשב"א דנעשה רשות היחיד ושייך לחייבו משום הנחה ברשות היחיד.

לז) כי קמיבעיא לי' לרבא כגון זרק דף וחפץ ע"ג מאי כיון דבהדי הדדי קאתא כהנחת חפץ ועשיית מחיצה דמי או דילמא כיון דלא אפשר דלא מידלא פורתא והדר ניח כעשיית מחיצה והנחת חפץ דמי - עיי' כו"ח דרעק"א תניינא עי' קי"ד (סי' ט"ז אות ט') שהקשה, וז"ל: קשה לי דמה בכך הא מיד כשנח על הדף על גבי יתדות אף אי מידלי קצת החפץ מ"מ הא הוי תוך ג' להדף והוי לבוד והוי כמונח על הדף וצ"ע, עכ"ל. והנה אף דהוי לבוד מ"מ הרי בעינן הנחה על גבי משהו, ועכ"ל דכונתו להקשות לשיטת הרמב"ן לעיל בסוגי' דכורת דהיכא דסופפו לנוח לא בעינן הנחה על גבי משהו. ועיי' חזו"א ס"ב אות כ"ד מש"כ בזה.

ואולי אפשר לומר בזה, דהנה מאי דלא בעינן הנחה על גבי משהו להרמב"ן הוא משום דסופפו לנוח, ויתכן דמאחר דכל מאי דחשיב נח על ידי לבוד הוא על ידי מה שסופפו לנוח, הרי זה כמו שמה שעומד להיות בסופו כבר נמצא עכשיו בכח ועל ידי זה חשוב כנח, ומאחר דכשינוח בסופו הרי הוי הנחה ברשות היחיד כיון שהוא במציאות אחר הנחת הדף, שוב ממילא אף במה שנח על ידי שסופפו לנוח הרי זה חשוב הנחה ברשות היחיד. ואין זה כמו הא דמבואר בסוגי' דכורת דמאחר דהגיע הכורת לתוך ג' שוב חשוב על ידי לבוד לי' והוי רשות היחיד, ולכאורה אף התם אמר דמאי דהוי כנח הוא על ידי שסופפו לנוח, וכמו שכתב הרמב"ן שם להדיא, הרי אז לא יהי אלא ז' ולא יהיה רשות היחיד, אך נראה דהתם שאני דהוי לבוד

דמחיצות (ע"י לעיל שביארנו דאיכא ב' סוגי לבוד), ואף דמאי דחשוב כנח קודם שהגיע לקרקע הוא על ידי שסופו לנוח, מ"מ עד כמה דאיכא לבוד דמחיצות הרי הלבוד מוסיף על הכוורת ובסופו של דבר הוא י" ולכך הוי רשות היחיד, ועדיין צ"ע בזה.

לח) אמר רבא פשיטא לי מים על גבי מים היינו הנחתן אגוז על גבי מים לאו היינו הנחתן וכו' - וכבת רש"י בד"ה היינו הנחתן, וז"ל: אם נטל מקצתן והוציא הוה עקירה, עכ"ל, וכן איתא ברוב ראשונים, וכך כתב רש"י גם בסוגי' זו המובאה לעיל דף ה' ע"ב, ע"ש, ויש לעיין בדבריהם אמאי הוצרכו לומר דכל השאלה אינה אלא ביחס לעקירה שבי ולא ביחס לעצם ההנחה אי שייך שיתחייב עבורה, ומשמע דהנחה שפיר מיחשבה לחיבההו, רק הנידון על עקירה שלאחריו, וצ"ב טעם הדבר.

וע"י פ"י ר"ח בסוגיין שכתב דלא כזה, וביאר דברי הגמ', וז"ל: אמר רבא פשיטא לי שרק מים על גבי מים או שעקר מים מרשות היחיד והניחן על גבי מים ברשות הרבים חייב וזה היא הנחתן וכו', עכ"ל, הרי מפורש דלא כדברי רש"י ושאר"ר אלא דבאמת שאלת הגמ' היא כפשוטה אי מיחשבה הנחה לחיבה בכה היא גוונא, וצ"ב גדר הדברים.

והנה איך שלא נימא, מוכח מדברי רש"י ודעמ"י דחלוק דין עקירה מדין הנחה. ואפשר לומר בביאור הדברים, דס"ל לרש"י דחילוק שבין עקירה להנחה הוא דגבי הנחה בגי לן במאי דנחשב החפץ כנח באותו הרשות (ודין הנחה במקום דע"ד דבעינן הוא מצד עצם ההנחה), אבל לא בעינן שיהא נח על מקום מסויים באותו הרשות, משא"כ לדין עקירה בעינן מעשה אלימא אשר לזה בעינן שיעקור החפץ ממקום מסויים שהוא נח שם, ובלא זה אין זה החשב עקירה גמורה. ועפ"ז י"ל, דהא פשיטא לי לרש"י דלענין ההנחה עצמה הוי אף אגוז על גבי מים הנחה, דעכ"פ הרי נח באותו ברשות, וכל שאלת הגמ' אינה אלא בנוגע לעקירה דעל ידה, דבזה הרי בעינן שיעקר ממקום מויים דא"כ חסר בשם עקירה שבו, אשר זה שפיר מסתפקין אי חשיב נח במקום מסויים, ודוק.⁶

ק' ע"א

לט) אמר אביי בור ברה"ר עמוקה י' ורחבה שמונה זורק לתוכה מחצלת חייב חילקה במחצלת פטור - בנפ"מ שבין זרק לתוכה מחצלת לחילקה במחצלת איתנהו כמה דיעות בראשונים, ע"י חדישי הרשב"א, הובאו דבריו גם במ"מ פ"ד מהל' שבת הכ"ב שהעיר דמלישנא דלאכיי מחצלת מבטלא מחיצתא וכש"כ חוליי, משמע דמייירי שלא ביטל המחצלת, דאי מייירי שביטלה מאי כש"כ איכא והא היינו הך, ועפ"ז הקשה דא"כ אמאי אינו פטור גם בזרק מחצלת, דהרי אף בלא ביטלה אמרינן דמבטל מחיצתא. ועוד הקשה ממתני' דהזורק באויר למטה מ' טפחים כזורק בארץ דאקשינן עלה והא לא נח ואיצטריך ר"י לאוקמא בדבילה שמינה, לאכיי היכי מייירי, דאי דבילה שמינה אמאי חייב, ובחור לא מצי לאוקמיי, ע"ש. וכתב הרשב"א, וז"ל: ומתוך הדוחק ישלי לומר דחלקה במחצלת כשמבטלה שהרי מתכוין הוא לעשות מחיצה אבל זרק מחצלת שאינו אלא להצנעה שם חייב דמה שהוא מניח הרשות אינו מבטל הרשות ומתני' דהזורק למטה מ' טפחים נמי בדבילה שמינהכדרי' יוחנן משום דלא מבטל לה והא דאמרינן כ"ש חוליא ורבי יוחנן דבעי' לי' חוליי מחצלת פשיטא לי' היינו משום דאין דרכן של בריות לבטל מחצלתלך בבור לעשותה מחיצה גמורה קיימת ולמחכר הוא עשוי לסלק, עכ"ל.

⁶ ודך אגב, אי נימא הכי אף לענין קלוטה כמי שהנחה דמי דהא דהוי כמנוה על הקרקע אינו אלא דנחשך כנה בלוחו הרשות אבל לא על מקום מסויים, יתבאר לפי זה מש"כ במקור"א לברא בשיטת רש"י לדין ההנחה דקלוטה כמי שהנחה דמיא מצטלת את העקירה הממשית שלפניה, דהעקירה הרי היתה ממקום מסויים וי"ל לדינה מתבטלת עד שנייה במקום מסויים, ודוק.

וביאר החילוק שבין חוליא למחצלת, דחוליי ביטולו שם הוא ביטול לעולם ושפיר מתבטלת המחיצה על ידי כך, משא"כ במחצלת אף אי מטבלה אינו אלא ביטול לזמן והיה אפשר לדון דלא סגי בביטול כזה למעט, אך לעולם מה שבסופו של דבר ממעט לאביי הוא משום ביטול זה. ובהוספת ביאור, הא מיהא פשיטא לר' יוחנן דבחוליי נעשה חלק מהבור ונתמעט הבור על ידו, ולא נסתפק אלא משום דמקודם הרי שפיר היה בור ויתכן דאכתי מתחייב, אבל זה פשוט דממעטת החוליי את הבור, והיינו משום דמאחר דביטלה עולמית שוב אינה נחשבת בפני עצמה לכולם ואינה אלא חלק מהחפצא דהבור ופשיטא דממעט. אבל במחצלת דליכא אלא ביטול לזמן, גדר ביטול לזמן הוא דעדיין חשוב מחצלת והוי דבר בפני עצמו, רק דדבר זה עד כמה שמבטלים אותו לזמן נעשה מחיצה בבור, וס"ל לר' יוחנן דלא מהני ד"ז למעט הבור, ובהכי הוא דפליג אביי וס"ל דאף זה מהני למעט, ודוק.

וע"ש ברשב"א שהמשיך, וז"ל: וא"ת אי הכי ליפלוג אפי' בזורק מחצלתל ולימא זרק מחצלת חייב ואם בטלה פטור י"ל דאורחא דמילתא נקט דאדם עשוי לעשות מחיצה במחצלת ואינו עשוי למעט את העומק במחצלת, עכ"ל. נמצינו למדים מדבריו, דבורק מחצלת הנידון הוא לענין עומק הבור, ובחילקה במחצלת הנידון הוא לענין רוחב הבור, וליכא חילוק ביניהו אלא דאדם עשוי לעשות מחיצה במחצלת ואיכא בזה ביטול, ואינו עשוי למעט העומק על ידי מחצלת וליכא בזה ביטול, אבל כוליי מילתא בביטול תליא, דאף ברוחב אי אינו מבטל אינו ממעט, ואף בעומק אי מבטל שפיר ממעט.⁷

וע"י חידושי הריטב"א דכחילקה ודאי דמייירי בביטלה, (אלא דהוי ביטול לזמן ודלא כחוליי), ובורק מחצלת אף אי ביטלה אינו ממעט משום דבטלה דעתו אצל כל אדם והוי כמו שאמרנו לענין סוכה שמעטה בכרים וכסתות שאינו מיעוט, וזהו חידושי דהרישא דהזורק מחצלת וכו' דאף אי מבטלו אינו ממעט. וע"ש שדקדק הריטב"א מדברי רש"י שכתב דמשום סיפא נקט לה להך רישא, דלא ס"ל הכי אלא ברישא באמת אינו מבטל.

ויעיין במאירי בשם הרבה ראשונים, שהביא כפי' הרשב"א וכתב, וז"ל: כך נראה לי בביאור שמועה זו ופסק שלה והרבה מפרשים טורחים מה בין זה לזה לפטור באחת ולחייב בחברתה עד שמפרשין וזרק לתוכה חייב כשהבור עמוק ולא תפש עמוק עשרה אלא משום רחבו ואין זה כלום וכו', עכ"ל. והיינו, ולדיעה זו אם אך לא היה בבור אלא י' זורק מחצלת היה שפיר ממעט מיי, ולדידה מייירי לכאורה בלא ביטול, וס"ל דאף בלא ביטול הרי זה ממעט ואין זה סתם כחפץ שנח בבור (ויש לעיין אמאי באמת לא), ושוב ממעט גם לענין עומד, וכקושיית הרשב"א דלאמי דהוה ס"ל דמייירי בלא ביטול הוקשה לו דא"כ אף בזרק מחצלת ימעט.

והנה יעויין בדברי הר"ח שכתב, וז"ל: אמר אביי בור ברה"ר עמוק עשרה ורחב ח' זורק לתוכה מחצלת חייב דעדיין חדא רשותא היא אבל נתכוון לחלקה במחצלת הויין להו ב' בורות עמוקין עשרה ואין בזהל אחד רחב ד' שהרי מיעטל המחצלת מלהיותצ כל אחד ד' ויצאו מתורת רשות היחיד והרי הן מקום פטור וכו', עכ"ל. וממשי"כ בטעמא דחייב בזרק מחצלת דעדיין חדא רשותא היא משמע להדיא דאף בזרק הנידון הוא על הרוחב ולא על העומק, דאף אי היה ממעט בעומק הרי עדיין היה חדא רשותא אלא שהיה מקום פטור, אלא משמע דאף בזרק לענין רוחב מייירי, והחילוק שבין זרק לבין חילקה, דבזרק זרק סתם ולא נתכוון לחלק, אשר ממילא לא חשיב מחיצה כלל אינו אלא מחצלת המונחת בבור, משא"כ היכא שנתכוון

⁷ ובעבודת הקודש ש"ג, א', כתב הרש"א לדין דעתו נוטה לפירוש זה.

לחלקה, כלשון הר"ח, בזה שפיר חייל עלה דין ושם מחיצה וחשבין בר בורות.

והנה יעויין חידושי הרשב"א לעיל דף ח' שהוכיח מסוגיין דלא אמרינן הך סברא דאי בעי מנח וכו' אלא במחיצות עבות שדרך הוא לשים עליהם דף אבל במחיצות דקות לא, דאל"כ, האיך מהני חילקה במחצלת לחלק, והא אכתי רשות היחיד הוא דהא אי בעי מנח וכו'. וכבר כתבנו דמדברי הרשב"א מוכח דעל ידי הא דאי בעי מנח הוי אף מה שתחתיו רשות היחיד. (וכבר כתב בחת"ס לעיל דף ח' בשם רבו לדחות ראיית הרשב"א ע"פ דברי התוס' בעירובן דלא מהני הא דאי בעי מנח אלא על שפת הדף.) עוד הקשהו האחרונים על דברי הרשב"א, דהא אי יניח דף על המחיצות יהיה הדף רשות הרבים, והאיך כתב דעל ידי הא דאי בעי מנח יהיה הכל רשות היחיד, עי' שו"ת נפש חיה סכ"ז, שערי ציון ס"ז, חזו"א סס"ב אות י"ב. והנה להלכה, פסק הרמב"ם בפ"ד מהל' שבת הי"ב כאביי דחילקה במחצלת פטור, ו[סק גפ בה"כ שם דכ"ש בחוליא מבטלת מחיצתא, והוא משום שפסק כדברי אביי. ובהשלמה, הובאו דבריו במאירי, פסק כו' יוחנן דחוליי מבטלת מחיצתא אבל מחצלת לא.

(מ) רש"י ד"ה זורק לתוכה - מרה"ר מידי דניחא כגון אבן או מים - מאי דלא כתב דמיירי באגוז, היינו לכאורה משום דלא חשיב הנחה, וכדלעיל, ולכאורה מבואר מזה דלא כמבואר משאר דברי רש"י דלענין הנחה עצמה שפיר חשיבא הנחה ואין הנידון אלא בנוגע לעקירה שלאח"כ. אלא דיעויין בתוס' ר"י דשפירש כדברי רש"י וכתב דהיינו משום דבדבר הצף על המים שפיר אמרינן דמבטלי מים למחיצות, ודווקא בדבר השוקע לתחתית הבור הוא דאמרינן דמים לא מבטלי מחיצתא, ולעולם שפיר איכא למימר דליכא חסרון בעצם ההנחה, כבר הבאנו כ"ז בפ"ק.

והרמב"ם כתב בפ"ד מהל' שבת הכ"ג, וז"ל: בור ברה"ר עמוק י' ורחב ד' מלא מים זורק לתוכו חפץ ונח על גבי המים חייב שין המים מבטלים המחיצות, עכ"ל, הרי מבואר דאירי שנה על גבי המים, ודלא כדברי רש"י. ובפ"ג הי"ד כתב, וז"ל: היה עומד באחת משתי רשויות ופשט ידו לרשות שניה ונטל משם מים מעל גבי גומא מלאה מים והוציאן חייב שהמים כולן כאילו הן מונחין על הארץ אבל אם היה כלי צף על גבי מים ופירות בתוך הכלי ופשט ידו ולקח מן הפירות והוציא פטור שהרי לא נחו הפירות על גבי הארץ ונמצא דלא עקר מעל גבי מקום ארבעה ואין צריך לומר אם היו הפירות צפין על פני המים והוציאם שהוא פטור וכו', עכ"ל. ומדקדוק לשונו משמע שהביא הא דלא הוי הנחה דווקא לענין העוקר מן המים, והוא על דרך רש"י, ולגבי הנחה עצמה ס"ל דשפיר הויא הנחה, כמבואר מהא דכתב דנח במים חייב. אלא דלכאורה יש בזה מקום עיון, דהא הרמב"ם כתב דהחסרון נח על גבי מים הוא דהוי דלא חשיב כאילו נח מקום ד' על ד' והוי כאילו עקר ממקום שאינו דע"ד, והרי אף בהנחה הגומרת מלאכה בעינן הנחה במקום דע"ד, והאיך באמת לא הוי חסרון לענין עצמו. (עי' חזון יחזקאל מש"כ בדברי הרמב"ם.)

(מא) תוד"ה פירות מבטלי מחיצתא - ואורי דמן התורה ממעט כל דבר ואפילו הניטל ומדרבנן הוא וכו' אבל ק"ק דפרק חלון מיייתי על בית שמילאוהו תבן דהוי לענין אהל דאורייתא - עי' תשו' חת"ס תאורי"ת ס"י פ"ט שכתב לבאר החילוק בין פירות למים, דלענין שבת הכל תלוי אם דרך תשמישו בכך ויכול להצניע חפצים וניחא תשמישת' בכך וא"כ בשלמא במים עדיין יכול להשתמש בתוכו כי המים אינם עומדים בפני שום דבר ואם זורק בתוכו חפצים המים יצאו וחפצים נכנסים, משא"כ מלא פירות העומד בפני כל דבר הרי בטל ל' רשותא מלהשתמש בתוכו. ויסוד דבריו, דלענין רשותיות דשבת מה חשיב רשות היחיד וכדומה, תליא מילתא לא רק בשיעורי הרשותיות אלא בהיות דרך וניחא תשמישו בכך, אשר זהו יסוד החילוק שבין מים לפירות. וכעצם יסוד החילוק שכתב החת"ס מבואר לכאורה בדברי התוס' ר"י

הני"ל דה"ט דמים אינם מבטלים מחיצתא משום שהדבר שוקע בו, לאפוקי אגוז וכדומה, עי' לעיל, הרי דס"ל דמה שראוי להשתמש בו קובעו כרשות היחיד. והדברים מפורשים בפסקי ר"י, ע"ש שכתב, וז"ל: מאי טעמא מים לא מבטל מחיצתא פי' שחפץ שוקע לתוכו ויורד למטה ושוקע וכאילו היתה ריקנית דמיא אבל פירי מבטלי מחיצתא. וכן מבואר במאירי בסוגיין, ע"ש שכתב, וז"ל: אבל לענין רשות היחיד כל שהוא מעכב העמדת הדבר בתוכו ביטול מחיצות הוא ומים מיהא הרי רוב הדברים משתקעין ויורדין עד קרקעיתם, עכ"ל. ומדבריו משמע להדיא דלענין כל דבר אין מים מבטלים מחיצתא, ואף למה שצף על המים, מאחר דרוב דברים משתקעין ויורדין עד קרקעיתם.

וע"ש בחת"ס שכתב ליישב לפ"ז קושיית התוס' מפרק חלון לענין אבל דאורייתא, דלענין רשויות דתליא מילתא במאי דניחא תשמישת' שפיר אמרינן דפירות מבטלים מחיצתא אף בלא ביטול כיון דלמעשה אינו יכול להשתמש בו, משא"כ לענין אוהל דאורייתא דתליא מילתא בהיותו חפצא דמחיצה או לא, בזה שפיר אמרינן דעד כמה שהוא דבר הניטל ואינו מבטל אינו ממעט מאוהל. ועי"ש בסוגי' דעירובין דהשוו הדין דגבי אוהל להא דפירי קש ותבן מבטלי מחיצתא, והתם נמי אתי שפיר, דהרי מיירי לחלק בין ב' רשויות לענין עירוב, ואין הנידון על חפצא דרשות, אשר לזה שפיר בעינן דין מיעוט ממש דשפיר תלוי בביטול.

אכן יעויין מ"מ פ"ד מהלשבת הכ"ג שכתב לבאר החילוק בין פירות דמבטלי מחיצה, לבין מים דלא מבטלי מחיצתא, וז"ל: וחלוק הבים והפירות נראה שה"ה בכל דבר שאדם מסתכל ורואה בתוכו דינו כמים והם הדברים הלחים הרבה והדברים היבשים דינן כפירות והטעם בזה לפי שאין המחיצות ניכרות, עכ"ל. ובחת"ס הני"ל הביא דברי המ"מ ודן דלפי דבריו אף מים עכורים מבטלי מחיצתא כיון דאין רואין דרכם את המחיצות. אכן יעויין חידושי הריטב"א שכתב להדיא דאפילו מים עכורים לא מבטלי מחיצתא, ולכאורה מוכח מדבריו דלא כהמ"מ.

ומצאנו עוד אופן לחלק בין מים דלא מבטלי מחיצתא, ופירות דמבטלי מחיצתא, באו"ש פ"ד מהל' שבת הכ"ג, ע"ש שכתב דדווקא פירות מבטלי מחיצתא כיון דדבר יבש הוא ואזלי רבים עלה ואתי רבים ומבטלי מחיצה, משא"כ בבור מלאה מים דלא אזלו רבים על גבי המים לא מבטלי מחיצתא.

(מב) הזורק ארבע אמות בכותל למעלה מעשרה טפחים - זורק באויר - ובגמ' מוקמינן לה דהיינו אף שנה, וכגון דבילה שמינה. וכ"ה ברמב"ם פ"ד שבת הי"ח, וז"ל: הזורק ד"א ברה"ר ונח החפץ בכותל כגול שזרק חלב או בצק ונדבק בכותל אם נדבק למעלה מ"ט כזורק באויר שלמעלה מעשרה ברה"ר מקום פטור הוא, עכ"ל. ויש לעיין בזה ע"פ מה שנתבאר במאירי לעיל דף צ"ז ע"ב דזרק מרה"י לרה"י דרך רה"ר חייב אם עבר ד' אמות ברה"ר "ואע"פ שחיוב העברה צריך הנחה ועקירה מאחר שעקר מרה"י זו והניח לרה"י זו והעביר ד"א בין זו לזו חייב", הרי דלא בעינן דתהא העקירה וההנחה ברשות הרבים, וא"כ אמאי לא יתחייב היכא דנח למעלה מ"י, נהי דהוי מקום פטור מ"מ הרי לא בעינן אלא שתנחו ולא שתנחו ברשות הרבים. ועי' לעיל אות ל"ה דהערינו כן בסוגי' דלעיל ומש"כ בזה.

והנה על המאירי עצמו לא יקשה, שהרי כתב לעיל דף צ"ז ע"א דאם זרק עשר אמות ברה"ר ונח בכרמלית פטור, והיינו לכאורה משום דס"ל דאף דלא בעינן שיהיו העקירה וההנחה ברשות הרבים, מ"מ בעינן שעכ"פ יהיו ברשות חיוב, אשר ממילא אם נח במקום פטור (או אפי' בכרמלית) פטור. וטעמא דמילתא לכאורה, דאף לדיד' אין מאי דבעינן עקירה והנחה סתם תנאי בעלמא או היכי תימצא לשם "העברה", אלא הם שפיר מהווים חלק מהמחייב, רק דלא בעינן

שיהיו ברשות הרבים רק שיהיו ברשות שהוא לענין שבת רשות חיוב.

אכן אכתי יקשה מאן על דברי הגרע"א שכתב בכמה דוכתי (ר"ה דף כ"ט ע"ב, עירובין ל"ב ע"ב, שו"ת ח"ה ס"י ט"ז) בדעת התוס' בעירובין דף ל"ג ע"א דהוא הדין עקר מכרמלית והניח ברשות הרבים חייב, והיינו משום דלא בעינן כלל שעקירה והנחה יתקיימו במקום חיוב, ולדידי' אכתי יקשה אמאי פטור היכא דנח למעלה מי'. והנה הגרע"א כתב כן בדעת התוס', והתוס' כתבו שם בעירובין ל"ג ע"א דדווקא במעביר מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים הוא שחייב, אבל בזורק מרה"י לרה"י דרך רה"ר פטור, ובסוגיין הרי מייירי בזורק, וא"כ א"ש.

מג) אמר ר' יהודה אמר רב תל המתלקט אשרה מתוך ארבע זורק ונח על גביו חייב - מאי דחשיב תל המתלקט רשות היחיד, עי' חידושי רבינו חיים הלוי פ"ד מהל' סוכה הי"א שכתב דהוא משום דהוי צריוף של הרבה מחיצות דכל מקצת ומקצת גובה שבו חשיב מקצת מחיצה ומצרפין מכל המקומות ליחשב י' טפחים לעשות רשות היחיד על ידן, והוא כמו דית שאין בתוכו י' וחקק בו דמצטרפי ב' המחיצות לשוויי רשות היחיד. ועפ"ז כתב שסדלא שייך בתל המתלקט גוד אסיק משום דלא הוי חד מחיצה אלא צירוף של הרבה מחיצות.

ועי' שו"ת שערי ציון ס"י ד' ענף א' אות ו' שכתב לבאר באופן אחר, דהוא מדין חוקקין, דרואין במקום שהוא גבוה עשרה שיש כאן מחיצת עשרה ואמרינן גו"א מחיצתא, ע"ש שביאר כן בדברי הריטב"א בעירובין דף צ'.

ודעת החזו"א ס"י ק"ח סק"ט דפני נתל חשיב כמחיצה, ושיעור עשרה מתוך ד' יסודו דבכה"ג חשוב זקוף. ובגליונות לחידושי רבינו חיים הלוי כתב דשייך לומר גו"א בתל המתלקט, והוא כפי ביאורו דחשיב חד מחיצה.

וע"ש בחידושי רבינו חיים הלוי שכתב דבכל תל המתלקט ג' טפחים התחתונים הסמוכים לרה"ר חשיבן רה"ר ממדש כיון דחד מקום הם עם רשות הרבים, ואף דמצטרף דבר זה לעשות ראש התל לרשות היחיד. אולם החזו"א בגליונות כתב דלא כזה, אלא תל המתלקט אינו רשות הרבים כלל כיון שהוא זקוף ואינו ראוי לרבים לא להילוך ולא לתשמיש. ולשיטתייהו אזלי, דלהגר"ח הרי הויין מחיצות הרבה, והך דלמטה מג' טפחים שפיר דיינין עלה דרשות הרבים הוא, אבל החזו"א הרי סובר דהוי מחיצה אחת באלכסון, אשר לדידי' ודאי דלא חשיב רשות הרבים כלל.